

Revista d'ensenyament de les Illes

PISSARRA

NÚM. 112 JUNY - JULIOL 2003

Sindicat de treballadores i treballadors de l'Ensenyament - Intersindical de les Illes Balears STEI-i



Els fòrums de Porto Alegre 2003

8

congreso
congrés
congresu
kongresua

nuevas realidades
nuevos retos
nuevas alternativas
noves realitats
nous reptes
noves alternatives
novas realidades
novos desafíos
novas alternativas
nueves realidaes
nuevos retos
nueves alternatives
errealitate berriak
erronka berriak
alternatiba berria



OTRO MUNDO ES POSIBLE

OTRA FORMA DE HACER SINDICALISMO, TAMBIÉN

CONFEDERACION STEs

PISSARRA

Revista periòdica
d'informació de
l'ensenyament
de les Illes Balears.

EDITA:


Sindicat de treballadores i
treballadors de l'Ensenyament -
Intersindical de les Illes Balears.

Carrer Jaume Ferran, 58
07004 Palma

Tel. 971 90 16 00

Fax. 971 90 35 35

Pàg. WEB: www.stei-i.org

E-Mail: mallorca@stei-i.org
menorca@stei-i.org
eivissa@stei-i.org

**CONSELL DE DIRECCIÓ
I REDACCIÓ:**

Biel Caldentey

Pere Polo

Neus Santaner

Sebastià Serra

Margalida Sarris

Joan Josep Cardona

COORDINACIÓ:

Pereta Daniel

S'agraeix la col·laboració de les
autores i dels autors dels articles.

PORTADA I FOTOS DEL FSM:

Pere Polo

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ:

Jaume Oliver

IMPRESSIÓ:

Escola de Formació en
Mitjans Didàctics.

C/ Marià Canals, 13

07005 Palma

tel. 971 91 00 60

PUBLICITAT:

Jaume Ferran, 58

07004 Palma

Tel: 971 90 16 00

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió de les seves
autores i els seus autors.

Dip. Legal: PM 533/79

ISSN: 1133-052X

ÍNDEX

5 Editorial

**ELS FÒRUMS DE PORTO ALEGRE 2003**

6 Declaració de Porto Alegre 2003

8 Els moviments socials i la lluita contra la mundialització neo-
liberal *M^a Ángeles Llorente Cortés*

14 L'organització dels treballadors de l'Educació enfront del pro-
cés de reforma educativa neoliberal *Miguel Ángel Duhalde*

18 La guerra i la desesperant absència de pau .. *Fernando Rodal*

20 La primera urgència *Nora Castro*

24 Vivim plegats a Porto Alegre *Nati de Grado*

26 Reas-Balears al III FSM a Porto Alegre

30 Política Educativa a Amèrica Llatina. *Isabel Carrillo*

32 El Fòrum Social de Porto Alegre III *Francisca Sauquillo*

34 Escola ciutadana i ciutat educadora *Marta Maffei*

38 Això era i no era... un fòrum *Leslie Toledo*

42 Sistemes educatius fragmentats *Pablo Gentili*

44 Informe núm. 07, pauperització
del magisteri *Sigfredo Chiroque*

48 Entrevista a Noam Chomsky *Atilio A. Boron*

56 Més enllà de les habilitats socials davant la conducta anti-
social *Miquel Àngel Mas Mas*

58 Ressenyes

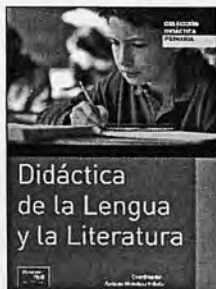
juny 2003

Novetats

■ DIDÀCTICA

Chamorro, MC i altres
Didáctica de las Matemáticas
2003, 354 pàg., 21,90 eur.

Pascual Mejía, P
Didáctica de la Música
2002, 411 pàg., 20,90 eur.



Mendoza Fillola, A i altres
Didáctica de la Lengua y la Literatura
2003, 572 pàg., 26,90 eur.

■ ESCOLA DE PARES

George, G
Mi hijo desobedece ¿Qué decir? ¿Qué hacer?
2003, 240 pàg., 13,25 eur.

Véra, L
Mi hijo está triste ¿Cómo entenderle y ayudarlo?
2003, 270 pàg., 13,25 eur.



Alfonso, C i altres
La participación de los padres y madres en la escuela
2003, 155 pàg., 11,10 eur.

■ DINÀMICA DE GRUP

Castaño Fernández, J
Juegos y estrategias para la mejora de la dinámica de grupos
2001, 85 pàg., 13,00 eur.

■ PLÀSTICA I EDUCACIÓ



Badia, M
Figuras, formas, colores: propuestas para trabajar la educación plástica y visual
2003, 126 pàg., 9,60 eur.

Graeme Chalmers, F
Arte, educación y diversidad cultural
2003, 150 pàg., 11,00 eur.

■ DOL I MALALTIA A L'ESCOLA

Carbonell, RM
Algún día, Irina
Cáncer infantil: historia de una lucha desigual
2003, 210 pàg., 13,00 eur.

Vergés De Echenique, P
La Berta planta cara al càncer (conte infantil)
2001, 11,11 eur.

Poch, C
Herrero, O
La muerte y el duelo en el contexto educativo
Reflexiones, testimonios y actividades
2003, 207 pàg., 12,00 eur.



Goldbeter-Merinfeld, E
El duelo imposible
Las familias y la presencia de los ausentes
2003, 334 pàg., 22,00 eur.

■ AVALUACIÓ

Renom Pinsach, J i altres
PIERT. Tutorial multimedia para el diseño de pruebas de rendimiento
2003, CD-ROM i llibre 31pàg., 140,00 eur.

Riu, Francesc
Calidad para todos. Compendio y análisis crítico de las leyes en vigor: LODE 1985, LOGSE 1990, LOPEG 1995, LOCFP 2002, LOCE 2002.
2003, 441 pàg., 24 eur.

■ IMMIGRACIÓ

Suárez-Orozco, C.
Suárez-Orozco, M.M.
La infancia de la inmigración
2003, 291 pàg., 24,10 eur.

Montón Sales, MJ
La integració de l'alumnat immigrant al centre escolar.
Orientacions, propostes i experiències
2003, 136 pàg., 13,00 eur.

■ MOTIVACIÓ

Pleux, D
Cómo motivar a tu hijo en el colegio
2003, 236 pàg., 13,25 eur.

Embat
Llibres PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

EDITORIAL

Els fòrums de Porto Alegre

Per tercera vegada en el mateix escenari, Porto Alegre, capital de l'estat de Rio Grande do Sul, es varen celebrar el Fòrum Mundial d'Educació (FME) i el Social (FSM). L'escenari polític era diferent, carregat d'esperances de canvi, 50 milions de ciutadans i ciutadanes brasilers havien elegit el primer president d'esquerres de la seva recent democràcia: Lula, i contradictori, l'estat on es desenvolupaven els fòrums, governat fins ara per una coalició d'esquerres en torn del PT, havia passat a estar en mans d'un govern de centre-dreta. El municipi de Porto Alegre segueix regit per l'esquerra, des de fa més de setze anys; les seves grans aportacions són haver instaurat un model de democràcia directa: el **pressupost participatiu**, i ser el lloc on l'any 2001 va sorgir aquest gran **fòrum de debat internacional** de les esquerres socials.

El II Fòrum Mundial d'Educació (19 al 22 de gener) va precedir el III FSM, celebrat del 23 al 28 de gener. El fet que el debat sobre l'educació tenguí un espai propi dins aquest marc no és gratuït. La filosofia educativa dels més de quinze mil participants d'aquest fòrum és **concebre l'educació com un dret per a tothom dintre d'un sistema educatiu públic inclusiu**, i no exclouent i elitista.

Les principals línies del debat educatiu foren analitzar el potencial transformador social que té l'educació, aprofundir en l'ensenyament com a dret, la democràcia escolar com a espai de redistribució de la cultura i del coneixement, la ciutat educadora -un espai que integra l'entorn dins l'escola, que fa dels escolars futurs ciutadans conscients dels seus drets-,...

El III FSM fou el més concorregut, **amb més de 100.000 persones, delegades i delegats de tots els continents**, encara que el predomini fos de llatinoamericans. La petita delegació

dels representants de l'**STEI-i** i de la confederació d'**STEs** no tan sols va tenir un paper d'intentar, tasca de fet impossible, assolir el màxim d'activitats, conferències, seminaris, tallers de debat, sinó que va tenir una participació activa com a ponents del seminari que l'LPP (laboratori de polítiques públiques de la Universitat de l'estat de Rio de Janeiro) i CLACSO varen organitzar sobre les reformes educatives. Nosaltres férem l'anàlisi crítica del desplegament legislatiu educatiu (LOU, LOCE i Llei de FP) duit a terme pel partit popular en clau privatitzadora, segregadora i neoliberal, **filosofia que s'inscriu en el pensament i l'actuació de la dreta mundial**; és obvi que en el context de Llatinoamèrica aquestes polítiques educatives són més salvatges.

El lema dels fòrums és "*Un altre món és possible*", mentre el món globalitzat en el pensament únic i en les pràctiques hegemòniques d'un **imperialisme més agressiu que mai** (recordem la guerra preventiva d'Iraq efectuada per l'Administració de la dreta republicana presidida per l'inefable i perillós George Bush) fa malbé, amb l'opressió del mercat i de la ferotge competitivitat, els béns culturals, naturals i socials.

No cal ara incidir en aquest paorós esdeveniment, tan sols recordar que **en aquell escenari prebèl·lic, homes i dones d'arreu del món reflexionaven i feien propostes per un altre món** fonamentat en valors humans i no de mercat i de guerra. L'ample moviment internacional contra aquesta barbàrie, l'únic element positiu d'aquest procés de guerra, deu part de la seva emergència al fòrum mundial, com a peça clau que esdevé per articular arreu del món moviments socials que **no es resignen a aquest ordre establert, tan injust, en benefici de les oligarquies**.



La segona edició del Fòrum Mundial d'Educació (FME), realitzada a Porto Alegre del 19 al 22 de gener, va reunir 15 mil educadors i educadores de més de 100 països. L'FME mobilitzà, per mitjà del Comitè d'Organització, entitats representatives en el debat sobre les dificultats i victòries d'una educació alliberadora i inclusiva, capaç d'incentivar la ciutadania activa, intermulticultural i planetària.

La Carta de Porto Alegre per la Educació Pública per a Tothom reforça la crítica al projecte neoconservador i neoliberal i reafirma el caràcter que es proposa el Fòrum Mundial d'Educació, presentant propostes i reforçant els principis i directrius presentats en el I Fòrum Mundial d'Educació. Per avançar en les propostes,

la Carta de Porto Alegre suggereix un Pla d'Acció conjunt dels diversos segments socials mobilitzats i organitzats. Entre els principis i directrius, es destaca l'establiment de la utopia pedagògica per l'Escola Ciutadana, de responsabilitat de l'Estat, a l'interior de la Ciutat Educadora, que comprèn el desenvolupament i el suport a totes les formes de

moviment per l'Educació Popular, al mateix temps propulsora del procés de transformació político-econòmic-cultural de la ciutat. La garantia de l'Educació Infantil, la universalització, l'accés a l'Educació Bàsica i Secundària, la fonamentació de l'educació tecnològica que propiciï la participació de totes i tots en el món del treball i la garantia del dret a l'ensenyament superior també van ser destacats.

Assegurar els drets sindicals i de treball de les treballadores i els treballadors apareix com a condició necessària per a l'elaboració de la Plataforma Mundial d'Educació, que permetrà el desenvolupament de programes i projectes educatius, en



Estand que l'STEI-i va compartir amb CLACSO (Consell Llatinoamericà de Ciències Socials) i LPP (Laboratori de Polítiques Públiques) a Porto Alegre.



tots els nivells d'ensenyament i per a tots els pobles de la Terra, en tots els segments socials. Per això, seran organitzats Fòrums Regionals constituïts per cadascun dels països que varen participar a les dues



El ministre d'Educació del Brasil, Cristobal Boarque, que va fer el discurs inaugural del Fòrum



Moment de la reunió per a la redacció de la Declaració de Porto Alegre 2003.

edicions del Fòrum Mundial d'Educació i en els altres, que es varen adherir al FME el 2003.

Els nombres del II Fòrum Mundial d'Educació:

Participants: 15 mil educadors de 100 països, 3.600 inscripcions subvencionades (mil per a educadors populars).

Inversió: L'organització del Fòrum Mundial d'Educació 2003 va tenir un cost total de 400.000 euros amb muntatge d'infraestructura del Gigantinho i Cais do Porto, passatge i hostalatge de conferencians i expositors, traducció simultània i paral·lela, material gràfic, bosses i el periòdic de la programació, distribuït als participants.

Entitats: 596 inscrites (89 d'estrangeres de 18 països)

Prensa: 272 canals de comunicació (203 nacionals; 69 internacionals de 18 països)
763 periodistes inscrits (81 free lance; 19 estrangers de 8 països. 682 de canals; 77 estrangers de 18 països)

Acampament Intercontinental de la Joventut: més de cinc mil acampats de 23 països

Pedagogia
Musical

PARTITURES,
VENT I CORDA



MUSICASA
CONSERVATORI



Sol·liciti'ns
el catàleg

Nou Centre:

C/ Sant Francesc de Sales, 16
(Rotonda Conservatori) PALMA
Tel. 971 72 28 26
www.musicasa.com



ELS MOVIMENTS SOCIALS I LA LLUITA CONTRA LA MUNDIALITZACIÓ NEOLIBERAL

M^a Ángeles Llorente Cortés . Federació de MRP del P. València

Extracte de la ponència

"Els moviments socials i la lluita contra la mundialització neoliberal"

Porto Alegre .-Brasil. Gener 2003

En la lluita contra la mundialització neoliberal, en l'àmbit educatiu, es fa completament necessari aclarir el concepte de qualitat i redefinir el model d'escola pública que propugnem. La suposada crisi dels sistemes educatius, sota criteris d'eficàcia i competitivitat, ha portat en els últims anys a la implantació de les noves reformes educatives, de caràcter fortament neoliberal, en què la paraula qualitat s'associa a selecció i competitivitat a la seva vessant professionalista, i a domesticació, desinformació i alienació al camp dels valors. Tot això acompanyat de fortes inversions a les escoles privades, intentant relegar les escoles públiques a un paper subsidiari pel fet de produir-se en elles una concentració d'alumnat socialment desfavorit. Aquesta separació de l'alumnat ja des de la base, suposa una clara perversió dels principis i fins de l'educació en societats que s'anomenen a si mateixes democràtiques.

La qualitat per a totes i tots, recolzada en la Igualtat d'oportunitats, sense discriminacions

de cap tipus, que afavoreixi la integració, la igualtat i la diversitat, que garanteixi el pluralisme, la convivència i la tolerància, que revitalitzi les vies de participació, que elimini els processos selectius, que revisi els continguts curriculars i les pràctiques pedagògiques, aquesta qualitat sembla no interessar als partits de dretes i socialdemòcrates que ara mateix governen Europa.

Per això és un objectiu fonamental recuperar, des dels diferents moviments socials, la reivindicació de l'educació com a **dret i servei públic** que s'ha de garantir des dels Estats i l'escola com a lloc en què es **crea cultura**, reactivat el debat ètic necessari sobre educació, democràcia i cultures.

En aquest sentit **educar** per a la participació responsable i la crítica activa, per a la cooperació i la democràcia, per a la des-



Biel Caldentey, Augusto Serrano, Maria Àngels Llorente i Pere Polo

*Manifestació del Foro Social Mundial*

correspon a un estat aconfessional, no practica l'adoctrinament i garanteix la llibertat d'expressió. El seu projecte educatiu propugna valors universals com la justícia social, la solidaritat, la tolerància, el respecte a la diversitat ideològica, cultural i lingüística, el pacifisme, l'ecologia, la coeducació, la racionalitat... enfront dels idearis de les escoles privades que contribueixen a incrementar les diferències ideològiques, culturals i socials i, en alguns casos, a impulsar els fanatismes.

obediència civil, per a la denúncia de la injustícia, per intervenir davant els conflictes mitjançant la negociació...etc., es converteix en objectiu prioritari de l'EDUCACIÓ que, o és emancipadora, o simplement no és educació.

En aquest context els Moviments de Renovació Pedagògica que agrupen milers de professors i professores preocupats per millorar el sistema educatiu públic, parlem de L'ESCOLA PÚBLICA com UN PROJECTE que és necessari definir i construir mitjançant la reflexió, el debat i l'intercanvi d'experiències, i afavorir el debat professional i social sobre el que significa un ENSENYAMENT PÚBLIC DE QUALITAT. Els senyals d'identitat d'aquest projecte són les següents:

SENYALS D'IDENTITAT DE L'ESCOLA PÚBLICA.

1.- L'escola pública és la de tots i totes. Per tant ha de ser **totalment gratuïta**. Pot assistir a ella qualsevol persona independentment de la classe social a què pertany. Els recursos econòmics públics han de ser per a l'escola pública. El finançament d'escoles privades ha de desaparèixer. L'escola gratuïta ha de garantir una escolarització total i de qualitat per a totes les persones.

2.- L'escola pública és **democràtica**. La seva titularitat, la seva gestió i tots els criteris que organitzen els seus objectius i les seves activitats han de ser públics, amb autonomia pedagògica i de gestió. A més a més, l'escola pública ha de contribuir a la vertebració democràtica de la societat i a impulsar una cultura de participació.

3.- L'escola pública és **plural ideològicament i culturalment**. En ella hi són presents les diferents cultures que conviuen a la societat. És laica, com

4.- L'escola pública s'implica activament en la conquesta d'una **societat més igualitària i justa**. No discrimina, no segrega, i intenta integrar la diversitat buscant instruments i estratègies per compensar les desigualtats. Manté una actitud de rebel·lia enfront de les injustícies i de reivindicació permanent de les millores que li permeten garantir un ensenyament de qualitat.

5.- L'escola pública és **investigadora i crítica**. Promou que l'alumnat i el professorat siguin els constructors dels seus coneixements i cultura. Fomenta l'esperit crític i el pensament divergent. Practica la formació permanent i la renovació pedagògica. Utilitza l'autoavaluació interna i accepta l'externa com un procés de comunicació per al canvi i la millora educativa, establint sempre mesures compensadores i no sancionadores.

6.- L'escola pública ha de ser una baula en un sistema educatiu de tronc únic, **amb un cos únic d'educadors**, que afavoreixi la seva coherència pedagògica i la seva autonomia professional.

2. LA LLUITA CONTRA EL SISTEMA NEOLIBERAL

2.1.-LA COOPTACIÓ D'IDEES I LA DOMESTICACIÓ DE GRUPS

Avui en dia sembla que hi ha una acceptació social d'alguns valors a nivell general, o almenys públic, del feminisme, de l'ecologisme, de la solidaritat, i fins i tot de la renovació pedagògica... Està de "moda" pertànyer a una ONG, rebre una revista ecològica, apadrinar un nen.... Però en oblidar-se de la seva càrrega radical, es permet la seva recuperació pel capitalisme, la seva banalització o la seva utilització per a fins diferents. No s'admet que calgui qüestionar el model social per ser coherent



Un dels problemes fonamentals a què ens enfrontem els moviments socials és la banalització dels grans problemes mundials: la pobresa, la destrucció ecològica, la repressió, la injustícia ... Problemes complexos i greus que requeririen rotundes transformacions econòmiques, culturals i socials, es converteixen en macrocampanyes mediàtiques de caritat disfressada de solidaritat.

amb aquests valors. Es dona una "apropiació de temes" per part del poder dominant (econòmic i polític) descarregant-los de contingut, de la seva potencialitat crítica.

Sorgeixen així moviments per objectius concrets i un augment del "voluntariat". En alguns casos es tracta d'activisme sense continguts, en altres la dificultat està a anar més enllà del concret. En moltes associacions sol donar-se un compromís limitat i més aviat de "oci". Els estats, d'altra banda, financen i potencien l'associacionisme obedient i busquen augmentar el control sobre les organitzacions, alhora que pretenen que cobreixin camps de la seva competència.

Un dels problemes fonamentals a què ens enfrontem els moviments socials és la **banalització dels grans problemes mundials**: la pobresa, la destrucció ecològica, la repressió, la injustícia ... Problemes complexos i greus que requeririen rotundes transformacions econòmiques, culturals i socials, es converteixen en macrocampanyes mediàtiques de caritat disfressada de solidaritat. En l'àmbit educatiu aquesta banalització dels grans temes que preocupen els moviments socials es fa patent en aparèixer en el currículum com a temes transversals, que ningú sap molt bé on i com tractar enmig de la forta especialització en àrees i la dictadura dels temps i espais escolars.

Què s'ha d'ensenyar a les escoles, com avançar cap a un model d'Escola Pública: democràtica, coeducativa, científica, laica, plural, crítica,

compensadora de desigualtats... És un debat que continua estant a les mans d'"experts" i que continua segregat a la societat en general i als anomenats agents educatius directes, en particular: mestres, alumnes, mares i pares.

D'altra banda tampoc els MRP s'han salvat de la cooptació d'idees per part del sistema. Aspectes tan importants del Model d'Escola Pública propugnat pels MRP com el Projecte Educatiu de Centre, l'autonomia, l'avaluació, els valors transversals, etc., han estat cooptats pel sistema educatiu, s'ha pervertit el seu significat inicial i s'ha adaptat a les tesis neoliberals de la competició i el lliure mercat. Així es parla de Projecte Educatiu, no com un instrument de la Comunitat educativa per reflexionar sobre l'educació que vol i com portar-la a terme, sinó com un mecanisme de selecció de l'alumnat segons ideologia. De l'Autonomia dels Centres, no com un mecanisme de lliure decisió sobre el seu projecte i sobre com invertir els diners que

l'Administració ha d'assegurar-li, sinó com una manera d'executar els mandats de l'autoritarisme legal i d'aconseguir recursos (buscar-se la vida) en un context de reducció de fons públics i retall de prestacions. De la formació permanent del professorat, com la disponibilitat d'espais i temps per a la reflexió als Centres, a un model d'experts aliens als mateixos que orienten sobre com arribar més enllà de la tecnocràcia creixent, afavorint encara més la delegació i la pèrdua del sentit de la professió docent.



*Manifestació en contra de l'ALCA
(Acuerdo de Libre Comercio de las Américas)*



Els companys de l'STEI-i amb la representació de REAS Balears.

2.2.-LA FRAGMENTACIÓ SOCIAL . LA DELEGACIÓ COM A FORMA DE PARTICIPACIÓ

El neoliberalisme augmenta les desigualtats socials, fragmentant la societat en diferents nivells, però sobretot entre els que tenen treball estable i els que no en tenen. El més greu dels processos d'exclusió que genera la societat neoliberal és la pèrdua total de l'autoestima i la dignitat de les persones excloses. Recuperar la idea de Freire d'entendre l'educació com una acció política encaminada a despertar els individus de la seva opressió i generar accions de transformació social es converteix en un objectiu prioritari.

La identitat i les aspiracions, en les societats actuals, són individuals, no col·lectives. Avui continua la tendència a la desmobilització social, la reclusió en allò que s'ha privat, el vot delegat com a forma de participació. La realitat econòmica reforça el "buscar-se la vida", més que a unir-se davant les dificultats i problemes que existeixen. Per això és més fàcil buscar l'escola privada que em permeti ascendir en l'escalafó social que exigir que totes les escoles compleixin una funció educadora de qualitat.

El treball de tots els que intervenim en educació hauria d'anar encaminat a la recuperació de la pròpia identitat, en quant que dignitat personal i consciència col·lectiva del món en què vivim. Possibilitar que totes les persones tinguin espais de desenvolupament personal i col·lectiu, més enllà dels Serveis Socials, ONG o Càritas Ciutadana (amb un respecte total cap al que fan i la qualitat amb què ho fan), que els permeti recuperar el respecte per un mateix i la consciència crítica per analitzar la seva pròpia situació d'exclusió. Només una formació d'aquestes característiques permet generar mecanismes que els perme-

tin a la llarga no sols superar-se en el personal, sinó organitzar-se amb altres en la necessària acció per a la transformació social cap a un món més just.

En els Sistemes Educatius, pròpiament dits, la situació és semblant.

Com ja s'apuntava abans l'estratificació dificulta greument la reflexió sobre el fet educatiu. D'una banda apareixen els teòrics i investigadors, encarregats de pensar i escriure; en un segon terme l'Administració Educativa, que marca els programes a seguir i els continguts; en tercer lloc els educadors, que tracten de portar a la pràctica els programes de l'Administració, amb gran desconeixement del que diuen els pensadors del primer grup i, finalment, l'alumnat i les

famílies, que en la majoria d'ocasions són mers receptors passius del resultat final, i que desconeixen tant els plans de l'Administració com les opinions dels experts teòrics. Ens trobem així amb una forta exclusió de cadascun dels grups sobre tots els altres i amb una minva important en les possibilitats de participació democràtica en el disseny del sistema.

Els MRP han defensat al llarg dels temps el cos únic d'educadors i han tractat en la seva pràctica quotidiana de superar la dicotomia entre teoria i pràctica, mitjançant la reflexió sobre la pràctica quotidiana, presentant una propostes educatives ben fonamentades, reclamant el control sobre el nostre procés de treball, devaluat com a conseqüència de la fragmentació organitzativa i curricular, de l'aïllament, de l'autonomia fictícia i de la rutinització i mecanització laboral.

Aquesta fragmentació-delegació es fa també patent en assumir com si fos positiva i necessària l'existència de la doble xarxa de Centres: els públics, mal finançats per l'Estat, i els privats, en la seva doble versió: finançats amb fons públics i finançats amb fons socials.

L'existència de la privada posa de manifest l'absència d'un projecte global i demostra la falta de voluntat compensadora i igualadora de les capes socials que controlen l'economia i el poder. Mentre aquestes persones dipositen la confiança d'una bona educació per als seus fills i filles en centres d'elit amb tots els mitjans humans i materials necessaris, es desenten de la resta de ciutadans i ciutadanes que hauran de patir deficients infraestructures, nefastes planificacions, falta de professorat, retalls pressupostaris...etc.; assegurant-se al mateix temps la permanència en el poder i el seu estatus econòmic privilegiat.



2.3.-EL MODEL SOCIAL . EL CONSUMISME SALVATGE I L'OCI PROGRAMAT. LA DICTADURA DELS ESPAIS I ELS TEMPS.

D'altra banda, cada cop són més els espais de vida programada. Els adults estem immersos en una activitat contínua, sense a penes espais per a la reflexió, l'anàlisi o la mera contemplació. Fins els espais d'oci apareixen programats, sense donar-nos temps a nosaltres mateixos de pensar què ens gratifica o ens fa estar bé. I la mateixa tendència s'està imposant per als nens i nenes. A més del temps formal d'educació, es tendeix a programar tots els espais de temps lliure, sense deixar res a la improvisació, coartant de manera dràstica els processos de lliure socialització i joc i per tant posant serioses traves a la llibertat individual i a la creativitat.

En aquest esbós de discurs i pràctica neoliberal, a mesura que tots els espais "lliures" es van formalitzant per a les classes mitjanes, de manera completament acrítica i reproductora dels interessos del sistema (mercat, culte al cos i al pseudobeneestar personal, no implicació en el col·lectiu...), ens preocupa seriosament què serà de les nenes i nens sense recursos econòmics o "culturals", que no poden accedir a totes aquestes activitats (informàtica, anglès...) que preparen els fills de les classes mitjanes per ser més competitius i estar millor preparats per al món que els tocarà viure.

Aquest és un debat pendent que hem d'abordar amb serietat: Jornada de treball, Temps escolars - Temps vitals. Temps programat -Temps lliure. Menys hores de treball, no a les extraordinàries, repartiment del treball, implicació en la vida de la col·lectivitat, com crear estructures democràtiques de participació ciutadana en la vida de la comunitat...

Els horaris socials mostren una gran desincronit-

zació: els horaris de treball, els horaris de serveis, els horaris escolars... no conflueixen per crear una societat feta a la mesura dels qui viuen en ella. Hi ha dispersió, falta de coordinació, falta d'harmonització social. És necessari un debat social profund que ens porti a redissenyar el temps de les persones, un temps facilitador de la realització dels diversos projectes socials i vitals

2.4.-LA MANIPULACIÓ DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ. LES NOVES TECNOLOGIES, UNA ALTERNATIVA? PER A QUI?

Res de l'anterior seria tan fàcil sense un control absolut dels mitjans de comunicació de masses pels grans capitals financers multinacionals. La contribució d'aquests a la banalització dels greus problemes mundials com deia abans, és crucial i determinant.

Ens enfrontem així a la maquinària més poderosa i a l'arma contra el pensament més mortífera de totes. Avui en dia **el que no surt en els mitjans de comunicació no existeix**. Per això la feina dels moviments socials alternatius és menystinguda, silenciada o manipulada.

D'altra banda, els mitjans de comunicació, directament controlats pels governs, transmeten contínuament una sensació **d'inevitabilitat** davant els diferents esdeveniments polítics, econòmics, ecològics i de qualsevol altra índole.

Aquesta idea d'inevitabilitat que es transmet pesadament des dels informatius de les diferents televisions públiques i privades, convertint el que hauria de ser informació rigorosa en relat "bíblic" de successos i desgràcies, genera en els oients sentiments d'impotència que **paralitzen** qualsevol mena d'acció social col·lectiva. Es va instal·lant en l'opinió pública la creença que les coses són així, i així transcorren perquè és natural i lògic i ningú no

té responsabilitats en el que ocorre. Per tant no cal demanar-les i entre tots haurem de col·laborar per pal·liar els efectes d'aquestes desgràcies, esperant que els esperits divins siguin més benèvolts. **Determinisme social i negació de responsabilitats** que porta a uns/es a passar de tot, a desentendre's, i a altres al **voluntarisme** individualista (nova versió de la caritat cristiana). I, en la majoria dels casos, a l'absència d'accions **socials organitzades** que permetin canviar les caduques i velles estructures polítiques i socials.

Mentre tot això es dona en la part diguem "informativa", els programes d'entreteniment bussegen en la part més degradada de la persona, prostituint les passions, comer-



A la manifestació de l'FSM amb Fernando Rodal, president de la CEA



Nati de Grado i Sebastià Barceló, del programa Vivim Plegats

cialitzant els falsos sentiments, potenciant el total per guanyar diners,... En una paraula, conformant estratègies d'individualització, consumisme i degradació personal, cada cop més evidents, que seran el suport de les polítiques neoliberals.

Combatre els estereotips creats pels mitjans de comunicació de masses és una tasca tan necessària com difícil. Més enllà d'utilitzar els mitjans locals al nostre abast poc es fa de moment. En una de les publicacions del fòrum social 2002, Vázquez Montalban parla de la necessitat de crear *centres d'emmagatzemament i de difusió d'informació de tota la conflictivitat que viuen els moviments socials alternatius i apunta com fonamental l'establiment d'una xarxa fixa de transmissió de la informació i de creació d'opinió pública.*

3.- VIVINT EL PRESENT I CONSTRUINT EL FUTUR

Malgrat tot vius i, en el pitjor dels casos, tot està per fer, i, si tot està per fer, tot és possible. És vital transmetre la confiança en el poder que tenim les persones que volem tenir-lo i com aquest s'acreix en la mesura que el posem al costat d'altres per a la consecució d'un fi. Potser si pensem a nivell planetari les coses es vegin massa difícils, però a peu d'obra, en la nostra escola, barri o comarca, les possibilitats són immenses.

Julio Rogero, ho expressa d'aquesta manera tan contundent i bella: (Jornada MRP 21-10-2000, a Gandia, País Valencià):

“Des dels MRP us proposem treballar plegats per la justícia social, per la construcció democràtica i l'educació emancipadora.

Els que proposem una transformació profunda de la societat, de l'escola i de la persona concebem la

cultura com una forma de pensar, de sentir i d'actuar i per això deuríem:

- Decidir pensar i decidir-nos a pensar plegats. Ja que la nostra tasca central, la del professorat, és fer ciutadans que pensin, l'acció educadora no ha tingut mai més força política que en la societat del "no-pensament" (Castoriadis, C. 1998). Perquè som conscients que "en la societat actual ens veiem desviats del pensament com de cap altra cosa. Es pot desaprendre a pensar. Gairebé tot va en aquest sentit. Dedicar-se a pensar quan tot s'oposa a això requereix audàcia. Encara que molts pensin que és ardu, molest,

elitista, paralitzant, teòric. Cal desbaratar la trampa de separar l'intel·lectual d'allò visceral, el pensament de l'emoció... Perquè no hi ha res més mobilitzador que el pensament. Lluny de representar una trista abdicació és la quinta essència mateixa de l'acció. No hi ha activitat més subversiva ni temuda. I també més difamada, la qual cosa no és casual ni mancada d'importància: el pensament és polític. El sol fet de pensar és polític. D'aquí la lluita insidiosa, i per això més eficaç, i més intensa en la nostra època, contra el pensament. Contra la capacitat de pensar" (Forrester, 1997, 75-76). Es tracta de treballar incansablement com a moviments dins el sistema educatiu i al si d'aquesta societat per frenar el "no-pensament" com diu Cornelius Castoriadis o el pensament dominant que no l'únic. Pensar és viure i generar vida nova.

- Decidir fer és l'única manera de començar a transformar la realitat. El compromís radical no és irracional i depèn de la mateixa acció transformadora. La construcció de l'acció col·lectiva suposa transmutar determinats esdeveniments en "analitzadors històrics", en ocasió per al desplegament de models de pedagogia de l'acció. Així es passa de l'anècdota al model. D'aquesta manera l'acció col·lectiva sorgeix d'altres experiències prèvies d'acció col·lectiva.

- Decidir sentir. És necessari viure i promoure la revolució de la sensibilitat. Al si del professorat i de l'escola és fonamental la recuperació de la tendresa, de l'expressió dels sentiments i les emocions... per fer reals els processos d'humanització.”



L'ORGANITZACIÓ DELS TREBALLADORS DE L'EDUCACIÓ ENFRONT DEL PROCÉS DE REFORMA EDUCATIVA NEOLIBERAL

Miguel Ángel Duhalde
 membre de CTERA (Argentina)

Per fer referència a les reformes educatives implementades als països llatinoamericans, i particularment a Argentina, es fa necessari analitzar i comprendre les característiques de l'actual context sociohistòric on s'emmarquen. En aquests països, el procés de reforma educativa és determinat per un model polític i econòmic que, basat en l'aplicació de les regles del mercat i els principis del neoliberalisme, ha portat als sectors més desfavorits de la població a viure en un estat permanent d'injustícia social, exclusió, precarització, pobresa i desemparament.

El Sindicat docent i la lluita al camp del coneixement

Les nostres societats es caracteritzen per tenir aguda crisi econòmica, alts nivells de pobresa, creixent desprestigi de les institucions tradicionals de participació política, i un alt grau de mobilització social. En aquest terreny, podem reconèixer que el poder dominant ha recollit alguns èxits en els seus intents d'imposar el que molts pensadors denominen el "pensament únic", és a dir, una espècie de "...doctrina viscosa que insensiblement embolica qualsevol raonament rebel, l'inhibeix, el pertorba, el paralitza i acaba per ofegar-lo." Pensament únic, des del qual es planteja que totes aquestes conseqüències pròpies de la societat actual, com la pobresa, injustícia social, exclusió, desigualtat econòmica i crisi de participació, són fenòmens naturals, normals i, fins i tot, que fins és sensat que això ocorri.

Si bé podem trobar a nivell continental, regularitats i coincidències en tot el procés d'aplicació de la polítiques educati-

ves, ens interessa remarcar que també el capitalisme en la seva fase neoliberal, ha tingut diferents modes de desenvolupament d'acord amb les particularitats de cada país. A Argentina -i en altres països germans-, aquest model va necessitar un primer moment, signat per les dictadures militars, per sembrar la llavor neoliberal i esborrar violentament tot intent d'oposició al model, deixant la



Intervenció de Biel Caldentey a la mesa del debat



"terra arrasada" perquè els successius governs democràtics la fessin créixer vigorosament. És especialment a finals dels anys vuitanta, amb governs com el del President Carlos Menen, i els que el van succeir, que es refermen sistemàticament, i perversament, les garanties i condicions perquè el capitalisme salvatge s'instal·li de forma definitiva en la nostra societat.

Algunes de les més dramàtiques conseqüències en el sector de la docència es veuen reflectides, per exemple, que el 49% dels mestres argentins avui estan per sota de la línia de la pobresa; que les escoles han de dedicar cada cop més temps a funcions assistencials (alimentació, vestimenta, atenció física i psíquica dels alumnes, etc.) relegant la funció específica de l'ensenyament, pel fet que l'Estat se n'ha anat desobligant en el seu paper de garant dels drets socials mínims i indispensables per a tot ciutadà. Una altra conseqüència, és que davant un alt nivell de desocupació i subocupació veiem que s'han modificat els esquemes familiars tradicionals, perquè avui gran part dels docents (dones) s'han convertit en caps de llar pel fet que els homes, que històricament exercien aquesta funció, avui estan sense treball. Això no és una conquesta de gènere, sinó una conseqüència de les nefastes polítiques de desindustrialització de l'aparell estatal que han portat que moltes mestres dones, amb els seus baixos salaris, siguin les que sostenen la llar havent de patir al costat del seu marit desocupat i davant els seus fills, necessitats de primer ordre que mai abans no havien estat ni tan sols imaginades.

És en aquest context sociohistòric, on es desenvolupen les polítiques educatives que actualment tenen vigència a l'Argentina, i que formen part del que es denomina la transformació educativa. Aquestes polítiques van tenir una primera fita en la sanció de la Llei Federal d'Educació (1993) i la Llei d'Educació Superior (1995). Aquesta normativa respon en essència al projecte neoliberal i es converteix en l'enquadrament jurídic que legitima una sèrie de "regles del joc", que han estat planejades des de les lògiques pròpies dels camps polític i econòmic. Aquestes lògiques dominants han determinat el propi desenvolupament del camp educatiu, sotmetent els interessos dels subjectes socials que s'exerceixen en aquest camp a les imposicions dels sectors que van respondre històricament i incondicionalment als alineaments de la reforma neoliberal.



Miguel Duhalde, autor de l'article, és el segon de l'esquerra

El neoliberalisme -fent el que fa el tero per defensar el seu niu-, va intentar posar a través de les seves polítiques, una cortina de fum per mantenir ocultes les seves vertaderes i últimes intencions. Portant les condicions econòmiques dels treballadors a una situació de gravetat extrema, va intentar circumscriure i acorralar la resistència, en una mera disputa reivindicativa, salarial i sectorial. D'aquesta manera, i per molt temps, el neoliberalisme va anar posant draps d'aigua freda i demorant la discussió sobre un vertader canvi radical de les relacions socials de producció i de la cultura. Va distreure l'atenció, va fragmentar la lluita i va afavorir l'enfrontament entre els propis sectors més desfavorits. Ja Popkewits ens donava el seu senyal d'alerta quan plantejava que "*el socialment significatiu en les actuals reformes és la manera en què els símbols emmascaren els interessos polítics a què serveixen*".

No obstant això, podem dir que en aquest marc, el Sindicat dels Docents argentins ha fet una política que ha pretès transcendir l'enfrontament merament i exclusivament reivindicatiu i presentar batalla també en el camp del coneixement. Aquesta lluita pel coneixement és una estratègia que ens ha permès avançar en contra de les polítiques neoliberals, a partir de la dignificació del treball docent i la generació de nous i alternatius llocs de poder a través de l'apropiació crítica de les eines que faciliten la participació activa i la transformació de la realitat.

Pensem que el coneixement és central en el treball docent i és el component a partir del qual es posen en joc una sèrie d'interaccions entre els subjectes socials de camp educatiu. Per això, es torna de vital importància discutir i participar en les decisions sobre els tipus de coneixements que es produeixen, distribueixen i consumeixen en aquest camp. És necessari llavors, sostenir i garantir un espai per a la presa de decisions des de la perspectiva dels sectors que estem treballant en defen-



sa de l'educació pública, popular, per a tots i de qualitat. En el marc de la lluita pel coneixement, hi ha alguns aspectes, especialment referits a la formació docent, que hem vingut treballant des de la Confederació de Treballadors i que ens interessa ressaltar a continuació.



Una de les meses de debat amb Daniel Suárez (LPP, Argentina), Pere Polo (STEI-i), la moderadora, Estela (Universitat de Guadalajara, Mèxic), i Ivon Passada (FUTU, Uruguai)

Formació docent i Investigació educativa

En els nostres països, hi ha una clara fragmentació entre la Universitat (principals centres on tradicionalment es realitza la investigació) i els Instituts del Professorat (on es formen gran part dels futurs docents). En aquest mateix marc, veurem com el discurs oficial de la reforma, ha obviat la dita situació característica de l'educació superior, i hi ha "decretat" l'ingrés de la investigació als centres de formació docent, concebant-la com una "nova funció", i especialment com un paràmetre d'acreditació i un mecanisme més d'ajust. Per a la nostra perspectiva allò greu no és l'ingrés de la nova funció (d'investigació) en si mateixa, sinó que les polítiques educatives neoliberals no hagin creat ni garantit les condicions mínimes i necessàries per al seu desplegament adequat. Sense caure en l'altre extrem, de negar la importància de la investigació educativa, pensem que aquesta és vàlida, si se la considera com una eina que faciliti el desenvolupament de processos de reflexió crítica sobre la realitat educativa i que promogui propostes de transformació des de les bases, democràticament i de manera inclusiva. En aquest sentit, concebem la investigació com un

instrument de lluita necessari per aconseguir que els processos de canvi en educació es constitueixin en una vertadera transformació realitzada pels propis subjectes que formen part de la realitat educativa. Això serà factible si els docents s'apropien de les eines teòriques i pràctiques pròpies del camp de la inves-

tigació educativa i els resignifiquen des de la seva pròpia pràctica no sols per comprendre-la sinó també per modificar-la. Com diu Maria Teresa Sirvent: "Aquesta societat genera els seus propis enterraments. Les contradiccions van generant les seves pròpies tombes. És important llavors, debatre sobre com es pot ser part d'aquests enterraments i com es pot ajudar" a desenvolupar els moviments socials de docents que estan emergint "perquè hi hagi molts altres enterraments organitzats".

En aquest rumb, des de la Confederació de Treballadors de l'Educació, i en conveni amb Universitats que han demostrat ser progressistes en els seus plantejaments i accions, hem impulsat la formació en investigació educativa a través de la creació d'una carrera de postgrau que implementen l'Escola de Formació Pedagògica i Sindical "Marina Vilte" de CTERA, la Universitat Nacional del Comahue i la Universitat Pedagògica Nacional, Zacateques, Mèxic. Una altra instància que s'ha constituït en aquest sentit, és la creació de la Xarxa DHIE, des de la qual es promou la formació entre pares i l'horitzó del coneixement, a través de la realització de



...concebem la investigació com un instrument de lluita necessari per aconseguir que els processos de canvi en educació es constitueixin en una vertadera transformació realitzada pels propis subjectes que formen part de la realitat educativa. Això serà factible si els docents s'apropien de les eines teòriques i pràctiques pròpies del camp de la investigació educativa i els resignifiquen des de la seva pròpia pràctica no sols per comprendre-la sinó també per modificar-la...



Trobades Nacionals, Trobada Iberoamericana, distribució de Butlletins informatius, constitució d'una pàgina web, etc.

Hi ha una sèrie d'idees centrals sobre les quals gira nostra proposta de formació en investigació educativa. Aquestes són:

· *Investigació Educativa Popular*: Des de i per als sectors populars, basada en el protagonisme actiu dels subjectes socials del camp educatiu en tot el procés de construcció de coneixement científic. Docents compromesos a educar per a l'emancipació dels sectors populars i no a obeir acríticament els alineaments de les polítiques neoliberals (basades en la lògica del mercat). Una investigació realitzada pels docents, que atengui les condicions històriques i socials dels sectors que estan educant, a la seva situació socioeconòmica, i amb respecte per la diversitat cultural, contribuint fonamentalment a l'emancipació i no a la reproducció dels mandats del pensament únic.

· *Investigació com a procés tridimensional*: Epistemològic, metodològic i tècnic. Fer una reflexió i discussió en totes les dimensions i superar el reduccionisme que limita la investigació al seu aspecte merament metodològic fins i tot promou la idea d'un únic mètode per fer investigació. Els subjectes socials no poden veure limitada la seva participació només a les instàncies tècniques. Una característica de les polítiques educatives actuals ha estat reduir el treball d'investigació dels docents a la mera recol·lecció de dades o a treballs parcials. Això no ha fet més que alienar els subjectes socials, ja que són invitats participar només en un moment de la "cadena de producció" i desconeixen així la totalitat del procés. És necessari que els mestres, professors i alumnes estiguin formats i comptin amb elements per ser part de tot el procés de producció de coneixements, participant tant en la definició dels problemes d'investigació, com en la presa de decisions que tinguin a veure amb la funció de la teoria, el rol de l'investigador, la metodologia i altres components. Participació que també ha d'estar garantida davant preguntes tan rellevants

com el per què de la investigació.

· *Investigació com un procés de construcció col·lectiva de coneixements*: treball en xarxa, per al creixement col·lectiu, contra l'individualisme extrem i el pensament únic. És a dir, revalorar a través del treball entre parells, la importància de la construcció conjunta de coneixements per superar les falses dicotomies en què molts cops tanca el poder hegemònic els subjectes que pertanyen a un mateix sector i que per tant comparteixen els mateixos interessos. Aquest treball en xarxa és una manera més de trencar amb el verticalisme característic de tot el procés de reforma i avançar cap a models de major horitzontalització en la circulació del coneixement i més democràtics quant a la participació protagònica dels mestres i professors en les possibilitats de canvi.

Avui veiem que resta molt camí per caminar en aquest sentit, no obstant això, en detenir-nos i mirar endarrere, veiem que també algunes fites s'han anat consolidant, fonamentalment a partir d'un procés basat a l'articulació de les estratègies amb les diferents organitzacions que històricament s'han oposat al model hegemònic del pensament únic, avui dominant. No obstant això, avui veiem que aquest model que s'erigeix com invencible, presenta algunes ferides i dona senyals de debilitat. Per això, fem nostres les paraules de Maria Teresa Sirvent: "Com a treballadors de l'educació, docents i investigadors hem de contribuir en els nostres espais a la construcció de postures crítiques enfront del pensament únic i el convenciment ideològic. Discutir col·lectivament la possibilitat d'una formació i d'una pràctica que percebi la docència i la investigació educativa com un instrument de lluita, de demanda, de denúncia i de consciència crítica per enfrontar el

pensament únic, el convenciment ideològic i la naturalització de la injustícia social en nosaltres i en els altres. Una docència i investigació posades al servei de la desnaturalització. Construir una forma organitzativa que serveixi de contingent per a la nostra consciència crítica i per mantenir una lluita col·lectiva".



La presidenta de la CNTE (Confederació Nacional de Treballadors de l'Educació) del Brasil, Juçara Dutra, al sopar on va convidar els sindicats presents a l'FSM



LA GUERRA I LA DESESPERANT ABSÈNCIA DE PAU

*Fernando Rodal, President de la CEA
(Confederació d'Educadors Americans)*

*Interpretar la pau com el simple buit de la guerra deixaria, si desaparegués, (...) ignorar que la guerra és una cosa que si es fa, també la pau és una cosa que cal fer, que cal fabricar.
Ortega i Gasset (1938)*

Hem consagrat en aquest segle els cinquanta anys de la Declaració Universal dels Drets Humans com a fruit d'una necessitat vital i, per tant, carregada d'ètica i moral vertadera, en el sentit més planetari que puguin tenir aquests conceptes i no com a simples recursos discursius. No obstant això, arribem a un segle XXI pletòric d'immenses contradiccions: capitalisme versus socialisme, rics vs. pobres, negres vs. blancs, homes vs. dones, ètnies vs. ètnies... que sobrevoles l'espai humà i el condicionen una vegada i una altra cap a la porta-trànsit de la guerra.

L'ordre majoritari de les actuals societats, basat en la por, la violència i el desconeixement de les lleis, ens col·loca en aquesta cultura de guerra, que més que una excepció ha estat i és el fantasma de l'horror el recorregut del qual porta segles sencers.

Són freqüents els discursos sobre acabar amb aquesta estructura social que es fonamenta en la barbàrie i que desdenya permanentment el fet de la civilització. No obstant això, aquesta cultura

bèl·lica injuriada en els discursos continua guanyant territoris sense que puguem aconseguir en els actes una altra forma de resoldre les nostres diferències.

La profunditat i resistència d'aquesta manera de resoldre els conflictes col·loquen avui la humanitat davant el dilema d'afectar en forma profunda i permanent, en molt breu termini, el planeta sencer. La internacionalització en curs és com l'arrel d'un arbre que absorbeix els nutrients, però també el verí que és capaç de destruir-lo.

La interdependència actual ja no ens permet seguir aliens ni tampoc deixar de sentir-nos afectats de forma directa pel que avui poguéu ocórrer a Àfrica, a Europa, a Amèrica Llatina, etcètera.

Sens dubte, la idea i el fet de fundar la pau o una cultura d'ella no serà possible "resolent" els conflictes just quan aquests es presentin, sinó que hem d'atacar els mals anant a les arrels. Igual que en un acte mèdic, la vertadera pau s'aconseguirà prevenint oportunament i radicalment la violència, entesa aquesta com un mètode a través del qual acostumen a solucionar problemes.

Aquest desideràtum troba molts cops el subjecte directament involucrat en l'acte de la guerra, amb poques sortides al seu abast a l'hora de l'hora. Segons paraules d'un dels tants afectats per l'horror,



L'autor de l'article, Fernando Rodal, a l'FSM



Grup de convidats a parlar a l'FSM

"els intel·lectuals de cafè parlen de la pau, però no coneixen el vertader sacrifici que constitueix aconseguir-la en la por de la guerra". Per tant, la tasca ha de considerar tots els temps i els espais possibles per on l'ésser humà transita, sabent que el millor diagnòstic és el que es fa mitjançant l'autòpsia del cadàver. Deurem llavors actuar, la major part de les vegades, per raons morals, ètiques i humanitàries i fins i tot sense el coneixement ple, però guiats pel sentit comú d'allò que ens caracteritza i identifica com a espècie. Tal acció transformadora no podrà ocórrer si pensem que la construcció de la pau és sinònim d'apaivagament en el sentit d'habilitar treves, espais transitoris de negociació que caducaran promptament i retornaran a aquest cercle diabòlic on els ritmes de vida, la mort, la pau, la violència, el dolor, es retroalimenten sense fi.

La vertadera acció revolucionària quant al concepte de pau haurà d'involucrar el desenvolupament i la democràcia participativa com a eix que combati la fam i la pobresa, elements que invaliden qualsevol desenvolupament humà legítim i col·loquen el futur de la humanitat al caire de l'abisme.

Potser la història ens ha ensenyat que la llibertat i la igualtat són conceptes i valors que han de desenvolupar-se en

forma complementària i en cap cas han de suprimir-se la una a l'altra; ni tan sols per justificar desenvolupaments conjunturals. És en aquesta direcció que el desenvolupament de la solidaritat i la fraternitat és ineludible a l'hora de buscar una síntesi històrica que permeti consolidar equilibradament l'ús dels drets inalienables de l'individu i la seva responsabilitat com a ésser social en el col·lectiu que li proporciona el seu propi desenvolupament.

Aquesta idea, segons deia Víctor Hugo, haurà de tenir per pàtria el món i per nació la humanitat. En conseqüència, la pau no serà aconseguida només mitjançant acords

polítics i econòmics entre governs, sinó que haurà de sustentat-se també en la solidaritat intel·lectual i oral de l'espècie.



Les manifestacions contra la guerra ompliren els carrers de tot el món

EL VIATGE DEL SEUS SOMNIS AL SEU ABAST AMB



SERRA **NORD**

NOUS CAMINS PER VIATJAR

C/ 31 de Desembre, 12 - 07004 PALMA

tel.- 20 46 00 - fax.- 20 44 50

AMB LA QUALITAT DE Ramunfana

**PERQUÈ ELS OFERIM
ELS MILLORS VIATGES
ALS MILLORS PREUS!**



LA PRIMERA URGÈNCIA

Nora Castro

Mestra i Diputada Nacional de l'esquerrà Frente Amplio de l'Uruguai

Ja som al maig. Fa escassos tres mesos concloïem les jornades del III Fòrum Parlamentari Mundial a Porto Alegre, entremig de les sessions del Fòrum d'Educació i el Fòrum Social Mundial. Aquesta oportunitat de parlar-los avui "amb la llengua escrita", constitueix una preada ocasió per tirar una mirada endarrerera i veure què va passar amb tant trobada, tants diagnòstics, tants desigs i propostes de treball. Dels que es parlen en els corredors i dels que es posen en paper, sobre blanc i negre, sobre el final de les sessions amb vot inclòs.

La qualitat del temps transcorregut ha dilatat la seva extensió. Va haver-hi agres i agitades discussions, genuflexions, bombardejos, mort i misèria, centenars de marxos i fins a algun "corista" amb disfressa de samarità estrenyent mans, alhora que apromptava les arques per a potser rebre algun regal.

Desgraciadament no hi ha hagut cap canvi a la vigència de la Resolució de la Xarxa Parlamentària Internacional presa en aquest Fòrum. **La primera**

urgència és la lluita contra la guerra.

Quan, al gener passat, aquests centenars de legisladors ens reuníem, vam entendre que s'havia "d'actuar sense termini per evitar la guerra a Iraq; (...) rebutjar el concepte de guerra preventiva (...) i manifestar de forma clara el nostre rebuig a qualsevol atac que constitueixi una amenaça per a la pau i que elimina la credibilitat que l'ONU necessita per fer front a les seves missions"

Per això vam dir que ens oposàvem "al nou ordre militar mundial que Washington vol imposar i a la seva doctrina de guerra preventiva".

Enmig del dramàtic dolor de no haver tingut la força suficient per evitar la massacre del poble iraquiana, cal reconèixer que la prioritització de les tasques feta pel FPM va ser encertada estratègicament, més enllà de la tremenda derrota en aquesta batalla.

No sols va ser correcta la identificació dels objectius sinó la tàctica, que de fet o deliberadament, en molts dels nostres països portem endavant. La "tàctica de la pinça", és a dir, el plantejament, la denúncia i l'exigència a nivell polític institucional



Nora Castro, autora de l'article, envoltada per Tania Guerra, del sindicat SINASEFE del Brasil, Pere Polo i Maria Maffei, la secretària general de CTERA



per part dels legisladors, al mateix temps que les mobilitzacions de masses on milions de ciutadans van expressar les seves conviccions als carrers del planeta. I en molts llocs, com en aquesta cantonada llatinoamericana sobre el Ríó de la Plata, els diputats i senadors de la RPI també vam ser al carrer.

EUA i el nou ordre econòmic- militar. El petroli, per a qui?

La capacitat efectiva de producció de petroli d'Iraq és en realitat ignorada. Abans de la invasió-guerra, Iraq produïa tres milions de barrils diaris. Les reserves provades han ubicat aquest país en el segon lloc a nivell mundial, però s'estima que el volum total de la seva reserva abasta el 10,6% de la totalitat en el món.

D'altra banda, mentre amb un sol dòlar es paga l'exploració i extracció d'un barril de petroli a Iraq, la mateixa operació costa el doble a Aràbia Saudita i als EUA cal pagar entre deu i dotze dòlars. Si tenim en compte que el preu per barril oscil·la entre

queda bé" parlar obertament de vendre el petroli iraquí a la Shell o a l'ExxonMobil. Aquesta tasca la delega a l'ex-ministre de Petroli iraquí i Director del Centre d'Estudis sobre l'Energia Global, Fadhil Chalabi, que va afirmar:

"Necessitem que ingressi al país una gran quantitat de diners. L'única manera per obtenir-lo és privatitzar parcialment la indústria".

En aquesta conferència de premsa dels iraquians exiliats a Londres, es va cridar a deixar a les mans de les multinacionals el petroli, després que finalitzés la guerra. Just després la Casa Blanca va fer saber que hi haurà suficients llocs per a aquest grup iraquí d'exiliats en el nou govern interí.

De manera que es pot pensar que aquest nou ordre que EUA vol imposar en el món és per poder posar les seves mans directament sobre aquest petroli.

Segons el nostre parer aquesta és una de les lectures, però necessàriament

ha de ser complementada per altres. Potser no es tracti només de posar les seves pròpies mans en



...l'objectiu que EUA persegueix té una doble cara: mantenir allunyades altres mans dels pous de petroli per poder posar-hi tranquil·lament les seves, d'una banda, i per una altra, no permetre que l'hegemonia del dòlar s'esvaeixi...



trenta i trenta-cinc dòlars, el benefici diari rondaria els vuitanta-set milions de dòlars.

D'altra banda, el petroli iraquí fins aquesta tardor era explotat per una companyia nacional pública, havent concedit algunes zones petrolíferes a empreses estrangeres, no nord-americanes, que les explotarien després d'aixecat l'embargament de l'ONU.

Per la seva banda, EUA consumeix el 25% de la producció anual de petroli i s'estima que, durant els deu pròxims anys creixerà un 1% anual, pel fet que el seu sector de transport consumeix a prop del 40% del petroli que disposa. El 65% de les seves importacions prové d'Orient Mitjà, on els seus "amics" Turquia i Israel no posseeixen petroli.

Les vinculacions entre les grans empreses de petroli nord-americanes, la família Bush i gran part dels més visibles representants del seu equip de govern són en aquests moments bastant conegudes. També ho és el fet que derrotar el govern de S. Hussein significaria habilitar l'accés perquè aquestes mateixes companyies poguessin explotar aquestes riqueses petrolíferes. Però EUA sap que "no li

aquest petroli, sinó d'evitar que altres mans se n'apropiïn.

L'hegemonia del dòlar, perilla?

En realitat l'altre escenari en què ens *patinen* la història, no es va crear amb els successos de l'11/9, ni amb el descobriment que Saddam era un dictador, sinó que reconeix en la seva gènesi fets molt anteriors. És un escenari amb molta olor de combustible, de moneda hegemònica i en definitiva, de guerra interimperial.

En els acords de Bretton Woods es va fixar el valor de l'or en US\$35 l'unça. Així es va convertir en l'Estàndard Internacional amb què es mesuraven les divises. L'administració Nixon, el 1971 va treure el dòlar del patró or i com que només els EUA "produeixen" dòlars, aquesta moneda va passar a ser l'instrument monetari més important a nivell global.

La "hegemonia del dòlar", és a dir, aquest fenomen pel qual les mercaderies crítiques es compren només en dòlars, entre les quals el petroli és una de les principals, va dominar l'escena mundial dels



Segurament el pretext podrà ser qualsevol. Combatre el narcotràfic, impedir la utilització de les armes de destrucció massiva, "alliberar" un poble subjugat o enfrontar el terrorisme. Per aconseguir els seus objectius serà necessari imposar un nou ordre econòmicomilitar mundial i l'eina ja està dissenyada i provada. És la guerra preventiva.

últims trenta anys del segle XX.

Però abans d'haver acabat el primer any del nou segle, el 6 de novembre del 2000, Iraq va instal·lar un "perill" per als interessos de les transnacionals del petroli: va canviar el dòlar per l'euro per fer les seves transaccions en aquesta branca d'activitat. França, principal client petroler d'Iraq i inversor important en aquest país, va impulsar aquesta iniciativa. Posteriorment Jordània va resoldre portar amb euros els seus negocis amb Iraq. Els russos van adoptar l'euro per a les seves negociacions amb Alemanya. Corea del Nord, en el 2002 va disposar que tot el seu comerç exterior s'efectuï en euros. I pel que se sap en aquests "suds", el Banc Central d'Iran hauria passat les seves reserves a euros. Semblen massa coincidències entre la llista de països "terroristes" que conformen "l'eix del mal" i la llista dels països que van abandonar el dòlar i van adoptar l'euro en els negocis del petroli. L'objectiu que EUA persegueix té una doble cara:



Emir Sander
membre del Comitè Organitzador de l'FSM

mantenir allunyades altres mans dels pous de petroli per poder posar-hi tranquil·lament les seves, d'una banda, i per una altra, no permetre que l'hegemonia del dòlar s'esvaeixi.

La nova eina: la guerra preventiva

El 1r de maig, milions de treballadors, amb i sense treball, van cridar el seu rebuig a la guerra i a la prepotència genocida del govern dels EUA i els seus aliats. Als quals directament van bombardejar i als quals van esperar que es concretés la destrucció per a després portar "la seva ajuda humanitària".

Mentre això succeïa a l'escenari armat, sobre el portaavions Bush descendia per felicitar els seus homes i anunciar que aquest combat havia acabat, però que la guerra contra el terrorisme seguiria. Segurament el pretext podrà ser qualsevol. Combatre el narcotràfic, impedir la utilització de les armes de destrucció massiva, "alliberar" un poble subjugat o enfrontar el terrorisme. Per aconseguir els seus objectius serà necessari imposar un nou ordre econòmicomilitar mundial i l'eina ja està dissenyada i provada. És la guerra preventiva.

A finals del 2002 EUA dóna a conèixer un document signat pel propi President Bush, on analitza el concepte de seguretat nacional. Aquest concepte inclou el concepte de defensa, abraça més. El defineix vagament com *la sensació a nivell psicològic de no sentir-se amenaçat*. Les amenaces poden ser de qualsevol índole: militars, econòmiques, socials, etc., però només pot valorar-les el país que les detecta. La llista d'amenaces és amplíssima i sempre se n'hi pot incorporar una nova. Pot comprendre qualsevol fet que EUA consideri que l'afecti.

El complement natural d'aquesta definició és la "Doctrina Rumsfeld", coneguda com "Doctrina de la Guerra Preventiva". Segons aquesta doctrina i tal com vam veure que va succeir, no s'actua en funció d'una amenaça real, sinó quan el país percep que hi ha una amenaça. I per evitar el dany de l'amença, s'ha d'actuar abans que les hostilitats dels altres es concretin. S'ha d'actuar preventivament per elimi-



nar la possible hostilitat. Ací basta la convicció que la primera potència del món tingui i avalui, de la intencionalitat de qualsevol grup o país. D'aquesta manera la doctrina de la guerra preventiva escombra amb la pròpia concepció del dret internacional i ubica a les Nacions Unides en un lloc semblant al que van portar els Estats feixistes a la Societat de les Nacions.


La tasca

Quan iniciàvem aquesta xerrada "escrita", dèiem que la visió estratègica va ser encertada. Després de tanta lletra, tanta baralla i tant de dolor, proposo que ens ratifiquem tàcticament i estratègicament. No em queden dubtes, **la primera urgència és lluitar contra la guerra. I caldrà armar, teixir i unir tantes pinces com siguin necessàries. Però per sobre totes les coses, cal educar per tenir una ciutadania amb "cap de pinça".** Els que no tenim ni volem bombes intel·ligents que




Una mesa de debat on va intervenir Manolo Monereo de l'Esquerra Unida Federal

No vam ser ni serem còmplices dels que maten i destrueixen primer, per a després enriquir les seves butxaques. No ens entremesclem amb els que es vesteixen d'humanitaris mentre li donen la mà als assassins. Som homes i dones compromesos amb



No em queden dubtes, la primera urgència és lluitar contra la guerra. I caldrà armar, teixir i unir tantes pinces com siguin necessàries. Però per sobre totes les coses, cal educar per tenir una ciutadania amb "cap de pinça".



s'equivoquen sempre per al mateix costat, els que no presentem lúdicament les mortíferes bombes grogues de fragmentació, els que no anomenem alliberament a l'assassinat d'homes, dones, ancians i nens desarmats, els que no polvoritzem la història mil·lenària d'un poble i de gran part de la humanitat, tenim una altra aposta en la vida.

la defensa de la vida i de la vida en un món "menys lleig", com deia Pablo Freire. Aquesta investida militarista i econòmica d'EUA amenaça a tots els pobles, i per això, a tots i cadascun de nosaltres. Enfrontar-la, per detenir-la, és la nostra primera responsabilitat. En això estem.



Les manifestacions contra la guerra ompliren els carrers de tot el món



"VIVIM PLEGATS" A PORTOALEGRE

Nati de Grado

Enguanys, he tenguut l'oportunitat d'assistir a Porto Alegre al Fòrum Mundial d'Educació com a representant del Programa Vivim Plegats. Aquest programa és impulsat per la Conselleria d'Educació des de l'any 2000. Vaig poder assistir també al Fòrum Social Mundial ja que simultàniament a aquest se celebrà el Forumzinho Social Mundial. És un intent importantíssim que els infants tenguin el seu espai de debats, tallers i esplai. Es desenvolupa en un Institut, mentre la ciutat sencera es convertia en el punt de mira de la gent progressista de tot el món.

Educació i Transformació. Va ser el títol que englobava totes les ponències; s'entén la transformació com l'eina capaç de moure i canviar estructures socials, concepte oposat al de reproducció. L'escola sovint reproduceix el model social existent, però també es pot convertir en escola transformadora. Només hem de recuperar i posar en pràctica les teories de Paulo Freire.

Que l'educació pot tenir, i de fet té, una dimensió política, és una idea que no ha d'espantar ningú. Clar que, essent un element de transformació de la societat, per si mateix no és suficient, però es considera una passa imprescindible. Dins de la filosofia de totes les intervencions hi havia la convicció que un projecte pedagògic progressista ha d'estar

inclòs en un projecte polític progressista que faciliti sense timidesa el desenvolupament d'aquell. Per això, tots els ponents d'Amèrica Llatina miraven amb esperança el país veí. Des del discurs clar i possible del ministre d'educació a l'obertura del Fòrum, a les paraules d'esperança del carismàtic president, passant per la presència de la ministra de medi Ambient en la cloenda del Forumzinho, les autoritats educatives brasileres han donat el seu suport, estimulant la tasca del professorat, fent promeses i projectes per tal que l'educació en uns anys pugui arribar, igual que el menjar, a tothom... i estan convençudes que aconseguiran ambdues expectatives perquè tenen (i bé ho argumenten) els mitjans materials i humans per fer-ho.

Nosaltres (en Sebastià Barceló i jo) vàrem tenir una participació destacada en les sessions que tenien com a tema la Carta de la Terra. Aquest document, com se sap, va ser elaborat per un grup de científics (després de la cimera de Rio de Janeiro, 1992) i el varen presentar a les Nacions Unides; s'hi recullen els principis que asseguren la sostenibilitat de la vida a la Terra. Des del programa Vivim plegats n'hem preparat unes adaptacions per a Educació Infantil, Educació Primària i Educació Secundària, que en aquests moments estan treballant



Mesa de la ponència "Educació i transformació"



a moltes escoles. Ja des del grup d'educadores Naia, de Porto Alegre, s'havien interessat durant aquest curs pel nostre material i varen tenir ocasió de conèixer-ne l'aplicació pràctica amb el viatge de dos membres seus durant deu dies de novembre. En aquest moments ja han fet una aportació, una nova versió pròpia en portuguès. Per això, la nostra aportació va ser molt admirada ja que va resultar l'única experiència pràctica: amb presentació en Power Point del Programa Vivim Plegats, documentació, mostra del material elaborat des de la Conselleria, aportacions de feines escolars...

Un altre bloc temàtic important va ser el referent a Educació per a la Ciutadania. Va quedar clar que hem d'educar perquè els infants esdevinguin ciutadans en plenitud de drets i deures. Despertar la consciència crítica, al temps que la creativitat, la sensibilitat, per tal de crear alumnes més solidaris, més humans i enfrontar junts la globalització feroç que avança sense aturall.

Marta Maffei, de l'Argentina, va explicar que a una Ciutat Educadora, l'educació no ha de ser tasca exclusiva de la institució escolar, sinó que hi intervé tot l'entorn. Tots som responsables de l'educació perquè tots, com a ciutadans, som coeducadors, i especialment el funcionariat que viu dels recursos públics ha d'obrir el seu camp d'actuació...

Porto Alegre ens mostra que es pot avançar en autonomia escolar, en pressupostos participatius, que els professors siguin capaços d'interrogar-se sobre els currículums, capaços d'avaluar i no només simples executors, que siguin crítics alhora que constructius... capaços d'arribar a les causes reals del perquè de l'exclusió, la misèria, l'exploació i la violència, que siguin valents, capaços de dir les coses pel seu nom i units per a lluitar contra l'exclusió. Hem d'aconseguir que les i els alumnes més pobres no fracassin i abandonin l'escola: LA DIVERSITAT ÉS UN DRET PERÒ LA DESIGUALTAT UNA INJUSTÍCIA HUMANA

El Forumzinho

Se celebra durant tres dies i es fa de forma paral·lela al Fòrum Mundial Social. Hi varen participar uns tres mil infants i una muntanya d'educadors. Vaig poder seguir ben de prop la preparació i el desenvolupament d'aquests esdeveniments.

El matí estava destinat a una trobada d'educadors: presentació de materials i debats. Vaig tenir



Nati de Grado, autora de l'article, en una de les seves intervencions a l'FME

la gran sort de poder participar en "Encontro internacional de contadoras de histórias" que és com allà denominen les i els "contacontes", amb el subtítol de "Todos os mundos possíveis".

A la tarda, hi havia les activitats amb els infants. S'hi duïen a terme activitats lúdico-recreatives que tenien com a substrat comú la construcció d'un món més humà, no competitiu i basat en valors com el respecte i la solidaritat. Tallers -oficines en diuen allà- amb temàtica ecològica, de salut, de manualitats amb materials reciclats, d'entreteniment... activitats divertides que es completaven amb un berenar col·lectiu i amb espectacles de teatre, malabars i capoeira.





REAS-BALEARS

AL III FSM A PORTO ALEGRE

REAS BALEARS (*Xarxa d'economia alternativa i solidària*) assistí a la III edició del Fòrum Social Mundial amb 6 delegats representants de tres entitats diferents que formen part de la xarxa (dos d'Ateneu Alcari, dos de Caritas Mallorca i dos de la Fundació Deixalles). La xarxa REAS BALEARS està inclosa dins la xarxa de xarxes REAS, associació de caràcter no lucratiu, sense afiliació partidista o religiosa i present a tot el territori de l'Estat espanyol. Actualment la xarxa REAS BALEARS està formada per 10 entitats de Mallorca i una de Menorca, totes elles entitats que tenen gran experiència en el terreny social i econòmic.

Hem de dir que amb aquest article volem donar a conèixer la nostra anada al III FSM i el que va ser l'economia solidària en aquesta edició però també volem donar a conèixer les visites, tan gratificants i tan significatives, a les diferents experiències que amb posterioritat al Fòrum tinguérem l'oportunitat de conèixer a Porto Alegre, experiències de treball comunitari, de participació del treballadors, de reciclatge de residus, etc. d'una ciutat democràticament exemplar i de merescuda fama com és

Porto Alegre, ciutat on es porta a terme, des de fa anys, una nova experiència de responsabilitat ciutadana amb els "pressuposts participatius", on els representants dels barris decideixen sobre una part del pressupost de la ciutat.

El que ens caracteritza a tots els que assistírem al III FSM és que treballam per entitats que creuen en una altra manera de fer i creure l'economia, el que anomenam ECONOMIA SOLIDÀRIA. I per què neix aquest nou concepte? L'economia Solidària

sorgeix de la necessitat de donar resposta al progressiu deteriorament social, econòmic i cultural que viu la nostra societat, a la degradació del Medi Ambient i de la qualitat de vida, així com a la falta de valors ètics que produeixen un empitjorament del nivell de cultura i educació; és el que podríem anomenar deshumanització de l'economia.

Les conseqüències més evidents d'aquesta deshumanització de l'economia són: L'increment de la pobresa i les desigualtats socials, que



El grup de REAS-BALEARS amb Marilyn a Vila Pinto



afecta en especial les dones, l'exclusió social i econòmica, l'atur i la precarietat en el treball. Tota aquesta problemàtica és alimentada per l'actual sistema econòmic, ja que l'únic benefici que es persegueix és l'econòmic.

La magnitud del problema que impregna la nostra realitat quotidiana ens afecta, ens implica, ens planteja desafiaments i ens exigeix respostes a aquestes carències i deterioraments.

L'economia solidària vol ser un instrument transformador per desenvolupar una societat més justa i fraterna, caminant cap al desenvolupament sostenible i tenint en compte la interdependència d'allò econòmic, el social, l'ambiental i el cultural. Això és, una economia basada en la qualitat de vida de les persones com a subjectes protagonistes del seu propi desenvolupament i del de tots el que l'envolten.

L'ECONOMIA SOLIDÀRIA AL III FÒRUM SOCIAL

Els delegats de REAS BALEARS participarem a diverses de les activitats que tingueren lloc dins el programa del Fòrum, encara que és pràcticament impossible assistir a totes ja que enguany les organitzacions i xarxes d'economia solidària presents planificaren conjuntament 1 panell, 8 seminaris i 120 tallers, amb una estimació de participació de 6000 a 7000 persones (sols representants). L'economia solidària fou molt present a tot el Fòrum i també important la presència del Ministre de Treball brasiler i del recentment nomenat Secretari Nacional d'Economia Solidària del Brasil, Paul Singer.

Entre les convergències del Fòrum podem trobar les següents:

- 1.- El sentiment de reconeixement de l'economia solidària a Porto Alegre, perquè es reconeguin les seves pràctiques i valors.
- 2.- L'interès perquè es reconegui l'economia solidària com a projecte polític de transformació social, que cobreix moltes vegades espais no coberts ni pel mercat ni per l'estat.
- 3.- L'economia solidària ha d'actuar i pensar tant a l'àmbit local com al global.
- 4.- Un sentiment comú de la necessitat de construir un programa comú a nivell internacional entre les organitzacions i xarxes en el camp de l'Economia solidària que permeti un coneixement mutu i una identificació de les convergències existents.
- 5.- Reconeixement de la necessitat de combinar la dinàmica local d'aquestes pràctiques dins els contextos macroeconòmics més amplis a nivell nacional i internacional.

6.- Necessitat d'avançar en l'articulació i la convergència internacional de les organitzacions i les comunitats locals actives en les pràctiques de l'economia solidària.

7.- Importància de les dones en el desenvolupament de les pràctiques de l'economia solidària.

8.- La producció, serveis, comerç i consum s'han de basar en la propietat social i en l'administració dels mitjans que produeixen i reproduïxen la vida. I per acabar dir que les conclusions dins el que va ser l'ECONOMIA SOLIDÀRIA al FSM foren les següents:

- a) L'Economia Solidària està al Centre de les innovacions socioeconòmiques .
- b) L'Economia solidària és un moviment popular creixent de persones i comunitats que ha sortit d'una demanda de treballadors, agricultors i consumidors.
- c) El FSM ha de proveir un espai per a les veus de milions de persones que estan vinculades a la creació d'alternatives econòmiques i a la integració de l'economia solidària en el programa del FSM i així permetrà millor articulació a nivell de política global i millor coordinació.

EXPERIÈNCIES I PROJECTES SOCIALS A LA CIUTAT DE PORTO ALEGRE

Una vegada finalitzat el Fòrum Social Mundial, els membres de REAS que hi participarem vàrem anar a visitar una sèrie de projectes socials que es realitzen a la ciutat de Porto Alegre, acompanyats pels membres del sindicat de metal·lúrgics, membres del PT (Partit dels treballadors de Porto Alegre). Hem de dir que va ésser una experiència, a nivell de coneixements i a nivell humà, molt enriquidora per les persones que vàrem poder conèixer i els volem agrair l'acollida que ens varen donar, a tots i cada un dels projectes.

VILA PINTO "LA FORÇA DE LES DONES"

Vila Pinto és una barriada pobra de Porto Alegre amb molts de problemes de drogaaddicció entre els adolescents i joves i violència domèstica cap a les dones.

L'any 1996 un grup de dones al front de les quals hi havia na Marli Medeiros, dona pobra i negra (tal i com ella se'ns va presentar), decideixen unir-se i començar a fer coses i a pensar possibles projectes per un canvi al barri.

La idea anà prosperant amb ajuda de la Prefectura de Porto Alegre (Ajuntament) i actualment al centre de Vila Pinto hi treballen unes 100 persones entre homes i dones en una planta de reciclatge de plàstic, paper, vidre, etc. fins a 7 classes de triada en tres torns.



Quan varen començar el projecte, no era amb l'expectativa d'aconseguir doblers, sinó amb l'expectativa de cercar la felicitat ja que tothom els deia que els doblers no aportaven la felicitat.

El centre de Vila Pinto i la seva gent ha aconseguit aixecar en el barri un Centre d'Educació Ambiental que és un centre cultural polivalent on tant els joves com les dones poden realitzar diferents activitats: música, cuina, planificació familiar, informàtica, manualitats, etc..

MORADORES DA RUA. LA LLUITA PER UN SOSTRE

Ens va guiar la visita na Sonia Holmos, treballadora social voluntària que es dedica des de fa dotze anys a recuperar els que no tenen casa. Gràcies a la seva tasca 70 persones han aconseguit habitatge des de fa dos anys en el que és un petit solar municipal en el barri de Piao Belas, on s'han construït 20 casetes humils i on sorprèn l'excel·lent organització dels seus habitants d'una forma democràtica, tenen confeccionat un estatut intern, i funcionen a través de l'assemblea setmanal.

Totes les famílies es dediquen laboralment a la recollida de deixalles pel carrer (sobretot reciclatge de plàstics i llaunes), cadascuna de les famílies té els seus propis ingressos. Cal dir que a la comunitat hi ha diferenciat l'espai de feina, on tothom comparteix les premses i les eines, i els habitatges, dels quals cada família té el seu propi. Els nins de la comunitat van a l'escola pública.

Una de les majors dificultats que es troben és la dependència d'algunes d'aquestes persones a la droga.

És important dir que antics "sense sostre" que han

passat per la comunitat han arribat a la Universitat, però tot i que es vegin casos d'aquest tipus encara queden més de 300 persones que viuen sense sostre en els carrers de Porto Alegre.

VILA DOS PAPELEIROS: EL TREBALL DIGNIFICA

"Estic orgullós de recollir paper i poder mantenir la meua família". Amb aquestes paraules ens va rebre Antonio Viana, de 56 anys, pare de 12 fills, líder de la favela dels recollidors de paper.

Aquesta favela està situada a la vora del riu Guaíba i hi viuen 300 famílies, unes 1200 persones, que es dediquen a la recollida de paper pels carrers de la ciutat mitjançant un carro estirat per ells mateixos. Després de recollir el paper durant tot el dia venen el paper a les vuit cooperatives que hi ha a Porto Alegre, tot i que les grans empreses s'estan apropiant de la recollida.

Els "papereiro" se senten recompensats ja que l'Ajuntament els deixa els terrenys, l'aigua i el llum i, a canvi, ells fan la recollida de paper pels carrers de la ciutat.

Antonio participa activament en la gestió de la favela, i participa representant el seu barri en els pressuposts participatius; també lidera l'associació de reciclatge ecològic de Vila Dos Papereiros.

Un dels projectes recentment començat és el de construir noves cases separades del lloc de treball (emmagatzemament del paper) i l'adjudicació a la favela d'una treballadora social.

Després de la visita a la comunitat, on tots els membres viuen en condicions precàries, inimaginables per molta gent del nord, sortírem amb una sensació ambigua, per una part de llàstima per les



Selecció a Vila Pinto, "moradores da rua" i Vila dos Papereiros



condicions de feina i de vida que tenen però per una altra d'alegria perquè gràcies que tenen un líder natural a la comunitat, n'Antonio, les seves condicions poden ésser millorades i la participació dels membres en les decisions de la comunitat està assegurada.

Per finalitzar, i com a cosa molt positiva, hi ha en marxa un projecte del Banc Mundial on s'ha projectat la construcció de nous habitatges en condicions adients, per a totes les persones de la comunitat. Tot esperant que en tornar-nos a veure ja sigui en un altre espai, ens vàrem acomiadar d'ells.

VIVER D'EMPRESSES UNA EXPERIÈNCIA DE SUPORT ALS EMPREDORS

Aquest és un espai municipal que permet a empredors muntar empreses durant 2 anys, amb possibilitat de renovar dos anys més l'ús de l'espai. Un dels requisits per accedir-hi és ser cooperativa o associació.

Actualment estan en funcionament varies empreses de tres sectors: alimentació, costura i serigrafia.

Ens va atendre Nelsa, membre de la cooperativa de costureres unides UNIVENS, fundada el maig de 1996. Actualment treballen a la cooperativa 23 dones i tres homes.

Els seus principals clients són empreses i moviments socials (moltes samarretes del III FSM varen ser confeccionades per aquesta cooperativa).

GERALD COOP

La història de la Gerald coop. ens la va contar el seu president actual, Niro Barrios. Aquesta Cooperativa dels Treballadors de Metal·lúrgia de Guaíba té el seu inici durant la dècada dels anys 90, període en què els seus treballadors, en torn als 1.200, procedents de la Companyia General d'Indústries (fàbrica fundada l'any 1914) passaven per la difícil situació de treballar sense perspectives de rebre els seus salaris, ni vacances, i treballaven en unes condicions molt precàries.

Amb aquesta situació, el Sindicat dels Metal·lúrgics de Porto Alegre intentava actuar cercant els drets dels treballadors que no es complien, anava passant el temps i totes les propostes que feia l'empresa no eren suficients per fer front a la crisi, que era deguda a molts de motius: mala gestió, irregularitats, endeutament, pèrdua de competitivitat, desmotivació de treballadors i clients.



El grup de REAS-BALEARS amb gent del sindicat dels metal·lúrgics i Sonia Holmes

L'empresa va fer fallida i els treballadors varen ésser acomiadats, es va iniciar tot un procés de lluites i vagues a la vegada que es va obrir un procés judicial que encara no s'ha resolt. Actualment la Gerald Coop. és una cooperativa formada per 200 treballadors, i es dediquen a la fabricació d'electrodomèstics i estris de cuina.

En tot el procés de reconversió, hi va jugar un paper important el sindicat de metal·lúrgics, que des del 1990 està afiliat a la CUT, una de les confederacions de Treballadors més importants del Brasil.

A la cooperativa han organitzat comitès de participació de diferents àrees: Presidència; Organització Social; Formació, Educació i Cultura; Administració; Finançament; Comercial.

El president de la cooperativa ens comentava que un dels principals reptes és la formació dels treballadors, passar d'una actitud passiva a una més activa, ja que la cooperativa són tots i és important la participació de tots els membres, és bàsica l'aportació d'iniciatives per a millorar el projecte, i els treballadors més majors i que duen més anys a la fàbrica no tenien la cultura de la participació.

Actualment la Gerald Coop. és un projecte que funciona i els seus productes tenen una sortida comercial a Amèrica Llatina; no saben com acabarà el procés judicial però és tota una experiència de lluita obrera molt esperançadora.

Alguns d'aquests projectes precisen per al seu funcionament poder comptar amb finançament, i un dels objectius dels membres que les visitarem és donar-los a conèixer i possibilitar l'accés a projectes de cooperació per col·laborar en les despeses econòmiques que no tenen cobertes, ja que tots ells estan donat resposta a treballadors i a col·lectius de persones en situació de dificultat.



POLÍTICA EDUCATIVA A AMÈRICA LLATINA. BALANÇ I PERSPECTIVES.

Isabel Carrillo.

Facultat d'Educació de la Universitat de Vic

Buenos Aires va ser l'escenari que va acollir del 28 d'abril a l'1 de maig la Quarta reunió del Grup de treball de CLACSO¹ "Educación, Trabajo y Exclusión Social", i els dies 2 i 3 de maig el Seminari Internacional sobre "Política Educativa y Desigualdad Social" organitzat per CTERA² i l'LPP³ de Buenos Aires. En aquests fòrums van participar membres del Laboratori de Polítiques Públiques de Brasil i Argentina, així com diferents representants de sindicats⁴, moviments socials i universitats.

El Grup de Treball de CLACSO, coordinat per Gaudêncio Frigotto i Pablo Gentili, va dedicar la primera jornada a fer una valoració de les activitats desenvolupades durant el període 1999-2003, i va presentar també el nou pla de treball per als pròxims tres anys, que té com a objectiu global aprofundir en les interrelacions entre educació, polítiques i moviments socials. Les altres sessions de treball van abordar el tema "Hacia una nueva política educativa en América Latina. Balance y Perspectivas después de dos décadas de ajuste". En les diferents taules de discussió internes es va parlar de la significativitat i necessitat d'una major visibilització dels moviments socials i de les lluites populars a l'Amèrica Llatina; de l'escenari de compromís per a fer possible la construcció de noves

polítiques educatives innovadores i transformadores; de les condicions creatives per una reforma dels sistemes educatius que avanci, en oposició al neoliberalisme, en la construcció de relacions d'igualtat i gestió democràtica en l'escola pública; i de la urgència de renovar les il·lusions en el treball docent. Paral·lelament es van organitzar dues sessions obertes a la ciutat. En la primera, que va tenir lloc en el Centro Cultural de la Cooperación, es va parlar sobre la guerra i els reptes de l'educació en temps de desintegració dels drets humans. La segona es va celebrar a la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Buenos Aires on, davant un auditori de més de 400 persones, es va parlar d'exclusió i d'asimetries democràtiques, d'escola pública i d'infància, de canviar el món i construir una felicitat i una justícia compartides.

Durant quatre intenses jornades els encontres, les mirades i complicitats, les afirmacions i preguntes van generar una atmosfera càlida on les diferents veus es van expressar i es van escoltar, obrint fluxos d'interacció i comunicació on es va compartir la necessitat de tenir present una perspectiva de realisme i utopia que permeti, en moments de foscor, de desencant i d'interrogació, deconstruir el pensament únic per tornar a construir una nova realitat més humana i més justa. En aquest marc, es va tornar a creure en l'educació, en les seves



Taula rodona sobre "La Guerra Imperial" celebrada a Buenos Aires



potencialitats revolucionàries, i es presentà com un dret que, articulat amb la totalitat dels drets humans, es configura com una obligació de les polítiques públiques. El repte està en avançar en la definició de nous camins, de renovades dinàmiques i propostes per evitar convertir l'educació en un servei privatitzat que depèn únicament de les decisions d'un mercat controlat per minories de poder. Alhora, les democràcies també han de ser objecte d'interrogació ja que no es tracta únicament de democratitzar l'Estat, sinó de transferir la democràcia a la societat civil. En aquest espai la ciutadania i els moviments socials passen a ser subjectes transformadors de la realitat, d'una realitat que evidència les relacions de desigualtat i que prioritza l'emancipació de les persones.

Si la reunió del Grup de Treball va ser intensa, el Seminari Internacional també va generar espais de discussió profunda i crítica a l'entorn del tema "Política Educativa y Desigualdad Social. Situación, emergencias y perspectivas en los países del cono sur". L'anàlisi dels contextos de pobresa on la participació popular i els moviments socials són visibles, i el debat sobre reforma educativa, formació docent i escola pública, va portar a reivindicar la radical transformació de la societat, i la necessitat de militància i compromís polític del col·lectiu docent. L'educació es presentà també en aquest fòrum com a part d'un projecte polític transformador, i els moviments socials com a generadors de pensament i de teories revolucionàries. Recuperar el temps per pensar i saber esperar, per donar sentit i valor a allò que fem i allò que volem, són algunes de les urgències i reptes que cal tenir present per descobrir si actuem amb complicitat amb el sistema o pensem, sentim i actuem des de la resistència.

En aquests dies en què la ciutat de Buenos Aires ens anunciava els primers aires de tardor, les paraules van obrir-se al diàleg, a la crítica i al compromís polític per trencar amb la repetició d'un ordre que ignora les persones. I les mirades, en trobar-se, van fer sentir els nostres cors, i hem tornat a creure en els somnis, a pensar que és des de la nostra pròpia realitat

on poden néixer les utopies, i que l'impossible es transforma en la possibilitat de construir un altre món. La esperança està en continuar el nostre caminar, en no parar, en sentir la força de la vida.

Notes:

- 1.- CLACSO. Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales.
- 2.- CTERA. Confederación de Trabajadores de la Educación de la República Argentina.
- 3.- LPP. Laboratorio de Políticas Públicas. El laboratorio fue creado en el año 2000 por la Reitoría da Universidade do Estado de Rio de Janeiro (Brasil). L'any 2003 ha obert una seu a Buenos Aires (Argentina).
- 4.- Pere Polo (STEI/Escuela de Formació en Mitjans Didàctics), va participar en la Reunió del Grup de Treball, en concret en les taules de discussió sobre: "Movimientos Sociales y luchas populares en América Latina: perspectivas para la construcción de nuevas políticas educativas"; "Guerra imperial y desintegración de derechos. Pensar la educación en tiempos de barbarie". També va participar en el Seminari Internacional, en la taula "Contextos de reforma educativa: nuevos y viejos desafíos para la formación docente y la escuela pública".

ES REFUGI

Via Sindicat, 21 - pati.

(antic edifici del
Sindicat Forà)

07002 Ciutat de Mallorca

Telèfon: 971 716 731

Fax: 971 718 597

refugi@detallsport.es



Des del 1976!



EL FÒRUM SOCIAL DE PORTO ALEGRE III

Francisca Sauquillo
Eurodiputada del grup socialista i Presidenta de MPDL

El Fòrum Social de Porto Alegre va ser una ocasió més d'adonar-se de la mobilització i la força ascendent que van tenint els moviments socials. La gran novetat d'aquest últim Fòrum Social de Porto Alegre ha estat la seva major internacionalització amb una representació de 125 països. Més de 2000 delegats procedien d'Amèrica del Nord (Estats Units i Canadà). La presència d'Europa central i del nord, poc notable als fòrums anteriors, va ser reforçada. Més de 200 delegats van venir de Suècia i 300 d'Alemanya. Quant a Àsia, cal notar el pes numèric de Japó i el protagonisme de l'Índia. Europa del Sud i Amèrica Llatina s'han mantingut.

No obstant això, Àfrica, l'Orient Mitjà i Europa de l'Est no han estat prou representats a causa de les dificultats de caràcter financer. S'espera superar aquest problema per a les futures trobades en què es pretén reunir tots els moviments de la societat civil del món per establir estratègies comunes i compartides.

Davant aquest dinamisme que va cobrant el Fòrum Social de Porto Alegre, que no té més que tres anys d'existència, no hi ha dubte a reconèixer que aquest moviment experimenta avui un èxit enorme que ha de ser l'incentiu per continuar en la mateixa direcció fins a aconseguir els objectius que persegueix entre els que destaquen la justícia, la igualtat i l'eradicació de la pobresa. És cert, necessitem un món assentat sobre els valors de respecte mutu, de llibertat i benestar per a tots els pobles, com a estratègies d'avantguarda per eliminar els conflictes i assentar una pau duradora. En altres termes, el Fòrum Social és una de les contribucions a la consolidació d'una diplomàcia preventiva a la qual tots hem de donar suport en clara preferència a les guerres preventives que semblen formar part avui

de l'agenda de la política exterior dels Estats Units, posant així en perill l'equilibri i l'estabilitat del món aconseguits amb molts i llargs esforços després de la fi de la Segona Guerra Mundial. És cert que no és l'equilibri perfecte, ja que persisteixen injustícies i desigualtats indescriptibles. El Fòrum troba la seva essència en l'existència d'aquests problemes per als quals pretén indicar el millor camí per a la seva solució.

A l'ordre del dia venien inscrites moltes qüestions el debat de les quals era i continua sent necessari. Entre aquestes qüestions destaquen el problema del deute extern dels països pobres, la qüestió del medi ambient i l'estalvi de l'aigua, la Taxa Tobin, la bona governabilitat democràtica i el respecte dels drets humans, els drets dels més febles i de les minories marginades, etc.

El Fòrum Social de Porto Alegre III es va celebrar després de la victòria de Lula - candidat dels pobres - a les eleccions presidencials al Brasil. La presència del nou President al Fòrum va donar una mena de suport, i el reconeixement de la seva legitimitat, a les ambicions i els objectius del Fòrum.



Porto Alegre quedarà sempre com el símbol d'unió i convergència de totes les forces socials que lluiten per un món millor. No obstant això, aquesta realitat no impedeix que s'estengui la mateixa experiència a altres ciutats del món com a expressió d'internacionalització d'aquesta idea que es pretén solidària a nivell mundial. Per això, l'Índia ha confirmat les seves intencions d'albergar el IV Fòrum el 2004 abans de tornar a Porto Alegre el 2005. Són nombroses les organitzacions que pensen que els fòrums se succeeixen avui a un ritme tan ràpid que, de vegades, és difícil avaluar els resultats aconseguits en relació amb els objectius proposats pels fòrums anteriors. Pel que suggereixen trobades bianuals. Per no trencar per ara amb la dinàmica ja adquirida, es preveu discutir i aprofundir aquesta proposta després del Fòrum del 2005.

2.- EL TERCER FÒRUM PARLAMENTARI MUNDIAL (FPM)

En la meua qualitat d'eurodiputat, no em puc permetre passar per alt aquest fòrum important que es va organitzar en el mateix si del Fòrum Social a Porto Alegre. Va arribar a reunir prop de 300 legisladores i legisladors que procedien de 29 països. Les seves sessions van desembocar en l'adopció, el 24 de gener, de dos importants documents: El primer va ser una declaració específica sobre Veneçuela, que estava vivint moments difícils amb protestes populars contra el poder de Chávez. El segon document, de caràcter general, va ser centrat sobre el funcionament i les activitats de la Xarxa Parlamentària Internacional. Es va considerar que el tercer FPM hauria de ser una etapa important en la consolidació i l'extensió de la Xarxa Parlamentària Internacional.

El Tercer Fòrum Parlamentari va debatre també altres qüestions com, per exemple, el seguiment de les resolucions adoptades a la Conferència de Johannesburg (Rio + 10), la taxació dels moviments de capitals, la transparència en les negociacions internacionals, les mobilitzacions futures. Convé subratllar que aquest calendari d'activitats correspon en certa manera al calendari adoptat a Porto Alegre pels moviments socials. No obstant això, el FPM ha tractat de donar-li una etiqueta pròpiament parlamentària.

S'ha de dir que una delegació de parlamentaris europeus i quatre diputats de Brasil se'n van anar immediatament a Iraq després de la conclusió dels treballs del Fòrum Social, conforme als compromisos adquirits anteriorment sobre aquesta qüestió de la guerra contra Iraq.



Francisca Sauquillo, autora de l'article, a l'FSM

3.- A MANERA DE CONCLUSIÓ

El Fòrum Social Mundial III de Porto Alegre ha estat sens dubte un èxit des de diferents punts de vista. Hem notat un creixement quantitatiu en l'assistència i participació de delegats així com la seva extensió espacial de manera que es pot avui confirmar la seva major internacionalització. Aquest auge s'explica bé des de la dinàmica que es venia ja imprimint en la participació cada cop més creixent en els diferents fòrums regionals.

Porto Alegre és ja un símbol de solidaritat internacional entre els pobles del món, que volen compartir els valors de l'humanisme i una ètica de gestió basada en la igualtat. És un crit dels moviments socials amb el seu ventall tan variat contra els abusos i violacions de tota mena, les discriminacions, exclusions i intolerància, les injustícies i desigualtats. Fa falta donar suport a aquesta iniciativa els objectius de la qual no són més que nobles. Fa falta enfortir les seves bases amb la lluita diària dels moviments socials a fi de convertir aquesta iniciativa en el nou instrument que faci de contrapès al poder abusiu que estan adquirint les noves forces polítiques i econòmiques internacionals a punt de subordinar els interessos comuns dels pobles del món als seus interessos particulars. La guerra d'Iraq és il·lustrativa i eloqüent. Això pot representar un perill per a l'estabilitat mundial que pretenem aconseguir, i per consegüent, una amenaça contra la pau i la seguretat internacionals.



ESCOLA CIUTADANA I CIUTAT EDUCADORA

Marta Maffei
Secretària General de CTERA
Participació al Fòrum Mundial d'Educació

És vital l'intercanvi i la difusió d'experiències educatives concretes i la discussió i el debat sobre escola ciutadana i ciutat educadora, precisament en el marc de les creixents dificultats amb què ens enfrontem cada dia, justament perquè són experiències que van néixer també enmig de dificultats semblants i creixen i transformen i ajuden a construir participació popular.

Per a nosaltres, aquest Fòrum Mundial d'Educació és una esperança i una oportunitat. Una possibilitat de construir plegats una cultura distinta a l'individualisme, la competència descarada i el guany del mercat com un únic paradigma visible.

Tot Brasil és una esperança oberta i un fort senyal que encara estem a temps de recuperar una educació pública i popular que ens ajudi a transformar aquestes insubstancials democràcies i a superar l'exclusió i el fracàs com a destí manifest de la major part de la humanitat.

Experiències com la de Porto Alegre ens deixen ensenyaments decididament significatius:

- Demostren amb tota evidència que les escoles canvien només quan s'articulen amb defora, quan la realitat és part del procés d'apre-

nentatge i s'interactua dinàmicament amb la seva comunitat.

- Que qualsevol proposta educativa articula sempre amb un projecte polític i social hegemònic. Per tant, per als docents i per a la comunitat, és definitori saber que no hi ha educació ni coneixement neutral. Per tant l'escola ciutadana condueix el procés educatiu cap a la construcció col·lectiva d'una hegemonia popular, solidària, incloent i dinàmica, que eviti l'exclusió social o la perillosa inclusió en sistemes cada cop més desiguals i injustos que es construeix en el vincle entre pedagogia i hegemonia de mercat.

- Que l'educació ciutadana dins i fora de l'escola és una construcció direccional, pensada, carregada d'intencionalitat, articulada amb una concepció de l'home i del món i on la participació de la ciutadania en la formulació i fiscalització de polítiques és la clau.

- Que la formació de subjectes autònoms i ciutadans plens és impossible en societats no democràtiques. No eduquem per a l'escola, eduquem per a la vida i per radicalitzar la democràcia que és simultàniament l'eina i l'objectiu de la formació de ciutadana. Escoles democràtiques per a ciutadans democràtics i ciutats democràtiques per a escoles democràtiques en constant i recíproca dialèctica.

- Que l'escola ciutadana és l'escola sustentada bàsicament en els principis de Paulo Freire: les necessitats de l'alumnat i de la comunitat són primer que res; el diàleg en la base del procés educatiu; el respecte a la pluralitat i diversitat culturals són el motor; educació per a la llibertat i



David Abril, ponent de Mallorca, amb Marta Maffei



l'autonomia humanes i un procés educatiu que és permanent descobriment i producció i no simple transmissió històrica de coneixements.

Coneixem els principis de l'escola ciutadana i sentim la força d'aquesta de Porto Alegre que va avançar significativament en la democràcia activa, en el pressupost participatiu, en l'autonomia escolar que no significa anarquia o absència d'una direcció concreta sinó la presència activa de la comunitat educativa en la definició del seu planejament, però també en la definició del seu currículum, de les seves pràctiques, en el debat sobre el funcionament de la institució i en la definició de les polítiques educatives.

Una escola que necessita docents, treballadors intel·lectuals, capaços d'interrogar-se, de qüestionar, de compartir, d'innovar, de valorar i decidir èticament i no simples executors de polítiques i projectes curriculars decidits per tècnics que rarament trepitgen una escola i que han instal·lat en els últims anys la idea que la concepció i la producció educativa és de la tecnocràcia deixant per als docents l'execució de pràctiques estandarditzades, homogènies i suposadament neutrals.

Treballadors de l'educació crítics i constructius que deixin les mentides edulcorants i facin visibles les causes reals de l'exclusió, la misèria, l'explotació i la violència. Capaços d'anomenar les coses pel seu nom i distribuir el coneixement socialment valuós per transformar la desesperança i la resignació popular i lluita social.

Les escoles en la nostra Amèrica Llatina estan lluny encara de les necessitats i carències dels nens pobres. Privats d'alimentació, d'estímul, de materials de treball, d'ajuda i suport per adquirir la disciplina d'estudi i treball que qualsevol nen dels sectors mitjans i alts tenen a l'abast de la mà, els nens pobres fracassen, repeteixen i abandonen.

Per això necessitem una escola que compensi les seves carències i deixi d'usar com justificatiu del fracàs la malversació dels principis de la llibertat i el respecte a les diferències. La diversitat és un dret, però la pobresa, la desigualtat i el fracàs són sempre una injustícia humana, no són naturals ni una simple estadística.

Una escola que formi subjectes històrics i que a més de l'enfocament científic i psicològic que utilitza per entendre com s'aprèn, en quins temps, quines etapes i quins estímuls, pugui incorporar una mirada cultural, política, antropològica que li permeti a més a més contribuir al seu desenvolupament harmònic, despertar la seva creativitat, la seva sensibilitat, la seva consciència crítica, ajudar-los a ser més participatius, millor organitzats, millors persones, més humans i més solidaris per

relacionar-se millor entre ells i enfrontar plegats aquesta globalització violatòria, voraç i depredadora.

Perquè encara que per a Busch tot va ben excepte el terrorisme, per a nosaltres res no va ben encara sense terrorisme.

Una globalització que és el discurs fabricat per les multinacionals per diluir les barreres legals, culturals i laborals que aixecaven els nostres països empobrits per intentar salvar els seus productes i la seva gent.

Una globalització en què van usar els nostres propis governs i les organitzacions multilaterals per aconseguir la submissió, l'obertura indiscriminada del nostre comerç i sobretot el fabulós deute extern convertit en la clau que els obre totes les portes.

Una globalització del poder i la riquesa on els grups econòmics i les empreses han construït una societat planetària en tant que no hi ha societat civil planetària, ni drets humans, civils o socials que hagin aconseguit conformar una xarxa protectora prou forta i efectiva.

Per a nosaltres és la globalització de la pobresa, la misèria i l'exclusió que es procura invisibilitzar, fer que la considerem natural i perdem, la reiteració interminable de la seva presència, la capacitat d'escandalitzar-nos, de commoure'ns i d'actuar per remeiar-la. Per a aquesta misèria i exclusió, la globalització neoliberal no té solució, perquè no hi ha solució si no es distribueix amb justícia la riquesa, el coneixement i la terra.

No obstant això, el neoliberalisme, mitjançant els programes d'assistència social, escolaritza tots els nens i nenes, infants i adolescents que no mengen, que no es curen, que viuen al carrer i tracta de fer-nos creure que si deixen de ser analfabets, encara que continuïn sent pobres i malalts, se salvaran.

L'educació millora sens dubte les seves possibilitats, els ajuda a comprendre la seva realitat, millora les seves perspectives laborals, pot aconseguir la seva inclusió en una societat desigual, injusta i violenta. Però aquest no és el nostre objectiu, no volem inclusió amb misèria, amb resignació, on els nens aprenguin a competir a disputar l'escassetat. Volem una educació ciutadana fundada en la igualtat. Igualtat jurídica, social econòmica i cultural.

Una escola ciutadana per al protagonisme en la construcció social, en la societat que volem, en l'Estat que volem. En el mercat que volem.

Participar, com diu Marcos Arruda, és construir poder, poder polític, poder social, poder econòmic i poder cultural. Particularment poder cultural perquè no hi ha dominació que no comenci per la dominació cultural i, en el nostre cas per l'acceptació per part de rics i pobres que aquest estat de



coses és natural i a més a més continu, present perpetu.

Una escola ciutadana per a una ciutat que educi. Una escola amb un projecte de ciutadania que no es limita al reconeixement dels drets establerts i ni tan sols al seu exercici concret, sinó que estableix una mirada, una òptica, una posició, un procés de construcció permanent que ajuda a comprendre que darrere cada necessitat hi ha un dret i cal hem d'organitzar-nos perquè les necessitats generin a més del dret natural, un dret efectiu.

Per això, com diu Robert Boyer, si la societat no s'organitza el Mercat li guanya.

Les institucions són febles i no ens protegeixen de la tempesta global. Una societat dividida, debilitada, pels grups dominants, encara que no sigui alfabetada, serà usada i manipulada pels mitjans de comunicació que manegen aquests mateixos grups per fragmentar-la més, per anestesiar-la més i per evitar un altre protagonisme que no sigui el virtual, el protagonisme del que agafa el telèfon per votar una enquesta televisiva. Per això, si la societat no s'organitza i s'enforteix participant, generant drets i controlant les seves institucions, el mercat li guanya.

La disconformitat privada i no organitzada reproduceix la societat conservadora.

Vegem sinó, en els nostres països, tenim constitucions i ordenaments jurídics que es fan ressò de totes les declaracions, convenis i principis democràtics, però la vigència dels quals és substantivament teòrica i divorciada de la pràctica amb què estableix una distància de vegades abismal. Precisament aquesta diferència entre teoria i pràctica del sistema legal és un dels dèficits més seriosos i una de les claus per entendre perquè les nostres democràcies estan tan debilitades. Lluitem durant anys perquè s'inclouguin els nostres drets en el règim legal, però a Amèrica Llatina això no és garantia de compliment ni de respecte a la llei. No és garantia, com diu el Comandant Marcos que es mani obeïnt.

Prècisament és un lloc comú en aquests temps escoltar les queixes sobre la pèrdua o el deteriorament de les virtuts polítiques i la creixent apatia i desconfiança social com a detonants del deteriorament democràtic. Sens dubte el desinterès i la degradació en les relacions polítiques afavoreixen la continuïtat de l'hegemonia dels sectors dominants.

Per això és bo que estiguem preocupats per l'exercici de la ciutadania, és una preocupació per la supervivència mateixa de la democràcia en contextos d'apatia i fort descrèdit en l'exercici de la funció de la política.

I pensar que els nostres pobles, víctimes actuals del desencant electoral, van lluitar bravament per derrotar en la dècada del "80" les dictadures militars criminals, responsables de la desaparició i mort de desenes de milers de ciutadans i ho vam fer; alimentant l'esperança d'una profunda democratització que ens tornés l'exercici dels drets humans, civils, socials, polítics, econòmics.

El discurs dominant diu que avui, les nostres democràcies llatinoamericanes s'han consolidat i s'allunyen del perill dels cops d'estat, però les nostres democràcies són fràgils. Li anem perdent la por a la dictadura però han crescut fins a l'infinit altres pors; la por a la desocupació, a la misèria, a la violència, al desemparament. A la vellesa o a la guerra.

Democràcies immensament febles i incapaces de resoldre els problemes concrets de la gent, d'interessar-se per les necessitats i urgències dels nostres pobles.

Partits polítics i governs que continuen arrossegant vells i nous vicis, cabdills i punters que continuen creixent a l'ombra d'un poder que els usa i manipula en el seu propi benefici, restant credibilitat i allunyant la participació popular genuïna.

S'han erosionat els drets socials. El treball ha perdut la protecció de les lleis i el treballador és un objecte intercanviable i substituïble. Molt es parla de la formació dels treballadors com a capital humà però el ben cert és que se'l considera humà mentre és capital, quan deixa de ser capital rendible per a l'empresa, també deixa de ser humà, de tenir respostes a les seves necessitats humanes i de tenir dret a viure amb dignitat humana.

Creixen la misèria i la desigualtat a l'interior de cada país i entre els països com a producte de la injusta distribució de la riquesa.

L'Estat benefactor ha desplaçat el poble com a beneficiari i ha passat a ser el gestor interessat i protector/ benefactor dels interessos de les corporacions i grups dominants que a més a més exerceixen una forta capacitat de control sobre els partits polítics, els sindicats, l'exèrcit, les esglésies o els organismes de crèdit.

Els acords multilaterals se signen amb el més absolut desconeixement del poble i acaben sempre igual; redoblant les pressions per al pagament del deute i ajustos i reduccions pressupostàries per obtenir l'excedent de recaptació que ens permeti complir amb el deute extern. Altres acords multilaterals, com els impulsats OMC, el GATS o l'ALCA interfereixen fins i tot severament en l'exercici dels drets socials per anar-los transformant en serveis costosos i lucratius on les empreses i grans grups econòmics continuïn engrossint les seves arques,



violentant fins i tot les normes constitucionals i sotmetent els nostres països a l'arbitri de tribunals transnacionals que tornin a condemnar-nos a pagar més.

Les nostres democràcies declaren la igualtat jurídica en els textos legals, sense res que assegurí la seva vigència real. Legalment les persones tenen drets i per tant la lògica formal diu que estan donades les garanties per a la seva aplicació. Una teoria en permanentment contracció amb els fets on la igualtat jurídica no té res a veure amb les possibilitats concretes d'accedir als drets i exercir-los en plenitud.

Per als pobres els drets són a penes un tram d'assistencialisme. Una mica de salut, una mica d'educació, un subsidi o una bossa de menjar per evitar la reacció en cadena de milions d'exclusos, o alguna filantropia que ocultí les vertaderes causes i dimensions del problema i si trobem un espònsor millor.

Situacions d'injustícia agreujades per falta d'independència del poder judicial que per acció o omisió facilita les reiterades violacions a l'Estat de Dret, permet l'accionar mafiós de les policies i grups paramilitars i omple les presons de pobres que freqüentment delinqueixen en vertader estat de necessitat.

Una democràcia que, com diu Edgar Morín, s'exerceix enmig del creixement internacional de la barbàrie rancorosa que assumeixen certes formes de nacionalisme. Una societat que malgrat l'evidència que creix la interdependència va acreixent enemistats. Creixen les sectes religioses. Creix la incomprensió malgrat la major informatització i comunicació, i creix com una gangrena la violència social. I d'un creixent imperialisme que domina i monopolitza els recursos humans, els recursos tecnològics, els recursos financers, els mitjans de comunicació

i, sense que amb tot això aconseguixin convèncer-nos, també tenen el monopoli de les armes.

Per això per a nosaltres no és abastament, no ho ha estat mai amb la democratització de l'escola. És una passa, una necessitat, una eina, una condició per a l'accés a un coneixement que ens permeti participar, comunicar-nos, resoldre els nostres problemes i sobretot actuar, actuar a temps. Com diu León Felipe, ni abans ni sols, junts i a temps.

No és abastament tampoc fer una bona elecció, ja ho ha dit el president Lula, cal mantenir l'organització i la capacitat de lluita, als argentins ens va dir en la seva primera visita fora de Brasil, ningú té dret a deixar de lluitar.

I des del Fòrum Mundial d'Educació, proposarem, resistirem; construïrem una educació ciutadana, en una escola pública i popular al servei dels interessos del nostre poble.

Brasil és per a tot Amèrica una esperança i l'escola ciutadana una generosa alternativa d'unitat i interacció entre l'escola que ensenya a participar i la ciutat que permet participar per educar, per educar-nos i per ser capaços, com diem en la nostra Central de Treballadors Argentins, la CTE, de governar el que és nostre, perquè el país és nostre. Per això les treballadores i els treballadors argentins hem decidit organitzar-nos per reconstruir un país que treballi els consensos en la diversitat i pluralitat d'idees, obert, democràtic, solidari, que reconstrueixi la mobilitat social, que ocupi els carrers i construeixi en el nostre poble el poder suficient per distribuir la riquesa amb justícia.

Per recuperar la nostra sobirania, exercir efectivament la democràcia participativa i espolsar-nos la corrupció política, econòmica i empresària que destrueix la participació ciutadana.

Estem decidits, com va dir Lula, a canviar la por per l'esperança.



Diferents ambients de carrer durant l'FSM



AIXÒ ERA I NO ERA...

UN FÒRUM

Leslie Toledo

coordinadora de Relacions Institucionals del Fòrum Mundial d'Educació (2001)
i de la Conferència d'Educació del Fòrum Social Mundial (2002)

Quan em demanen que parli sobre el Fòrum Mundial d'Educació sempre sent la temptació de parlar, per vici o per passió per la literatura, com un conte. A Brasil hi ha una dita que adverteix que "quem conta um conto ganha um ponto". Aquesta vegada, sí que en contaré un...

Això era un poble molt bonic que vivia en un lloc anomenat Pindorama amb diverses comunitats de distints noms, costums, tradicions i cultures. En aquest poble s'aprenia i s'ensenyava a través de les pràctiques quotidianes, de les seves festes, dels seus savis i de la seva llarguíssima tradició oral. Els indis vivien feliços fins el dia que els colonitzadors europeus varen arribar i en les seves ànsies de conquerir i "civilitzar els bàrbars", cobriren aquesta terra de vermell sang. Només tenien dues alternatives per sobreviure: fugir o sotmetre's. Però, n'hi va haver que varen resistir i continuen

resistint. Un d'ells parla sobre els seus orígens i l'educació:

"Els esperits xapiripè ballen per als xamãs des dels primers temps i així continuen fins avui. Els blancs dissenyen les seves paraules perquè el seu pensament està ple d'oblits. Nosaltres guardam les paraules dels nostres avantpassats dintre nostre des de fa molt de temps i continuam pensant-les per als nostres fills. Els nins, que no saben res d'esperits, escolten els cants dels xamãs i després volen veure els esperits. És per això que, malgrat ser



Imatges de les manifestacions i concentracions a Porto Alegre durant l'FSM



molt antigues, les paraules dels xapiripè sempre tornen a ser noves. Són elles les que augmenten els nostres pensaments. Són elles les que ens fan veure i conèixer les coses des de lluny, les coses dels antics. És el nostre estudi, el qual ens ensenya a somiar. D'aquesta manera, qui no beu l'alè dels esperits, té el pensament curt i difuminat; qui no és mirat pels xapiripè no somia, sols dorm amb una destrat en la mà". Davi Kopenawa Yanomami (Aldeia Watoriki, Serra Demini / Roraima, 1998).

I així el Pindorama es va cobrir de núvols foscs i les persones amb pensament curt i difuminat varen començar a fundar la "nova civilització" basada en grans propietats, en la cultura blanca importada d'Europa i en l'autoritarisme de les elits que convertia les "gernacions" en esclaus. Però, aquestes gernacions no desenvolupaven les tasques com a ells els agradava i a més morien amb molta facilitat (problemes de la civilització o sifilització?).

Aleshores:

Això era un poble molt bonic que vivia en un lloc anomenat Àfrica amb diverses comunitats de distints noms, costums, tradicions i cultures. En aquest poble s'aprenia i s'ensenyava a través de les pràctiques quotidianes, de les seves festes, dels seus savis i de la seva llarguíssima tradició oral. Ells vivien feliços fins el dia que els colonitzadors europeus varen arribar i, sense invitació o llicència, se'ls varen endur en condicions inhumanes a bord d'embarcacions rumb a Brasil, antiga Pindorama. Només tenien dues alternatives per sobreviure: fugir o sotmetre's. Però, n'hi va haver que varen resistir i continuen resistint. Per haver-la contada uns a uns altres sabem la història d'aquest poble: grups d'esclaus negres i negres que havien fugit de la captivitat i del terrible holocaust de l'esclavitud, eren anomenats *quilombolas*. A ells es varen unir pobles indígenes i blancs aliats i les Repúbliques lliures. Aquests llocs de difícil accés, eren anomenats *Quilombos*. Allà el manteniment de la identitat negra i dels costums funcionava com el fonament de les comunitats, estimulant innumbrables fugides dels esclaus de les hisendes del voltant. Els negres cantaven:

*Folga negro, branco não vem cá,
folga negro, branco não vem cá,
se vier, em farrapos se irá.*

I aleshores...

Això era un poble molt distint que vivia en un lloc anomenat Brasil (que havia estat Pindorama per als indis, Angola Janga per als *quilombolas*, Vera Cruz per als portuguesos), en una república federativa amb diversos estats de distints noms, costums, tradicions i cultures. Aquest poble, que ja no era tan feliç, tenia un petit grup d'homes blancs europeus amos (?) de moltes terres i del poder constituït i un altre grup major amb molts pobres, dones, nins, afrodescendents, indígenes, analfabets, treballadors amb baixos salaris del camp i de la ciutat. Pocs eren els que podien aprendre, o sigui, els fills d'aquells que eren els amos de les terres. Encara, aquelles minories que eren la majoria, aprenien i s'ensenyaven a través de les pràctiques quotidianes, de les seves festes, de les barreges de les moltes cultures diferents i la seva llarguíssima tradició oral. Però, volien escoles, salut, menjar i que els seus fills no treballassin. I de república en república (la Vella, la Nova, la de la Dita la Dura, la de la Transició, la del *Impeachment*, la de la Globalització) aquest poble treballador i valent va seguir construint una història amb carnaval, futbol, samba, *bumba-meu-boi*, fandango, dones *rendei-ras*, violes *caipiras*, *cordeis*, bossa nova, mandinga i tantes altres manifestacions culturals. I varen seguir formant part de nombres vergonyosos:

Brasil és en l'actualitat un dels països amb majors desigualtats del món, on el 50% dels més pobres tenen tot just un 10% de la renda i en el qual l'1% dels propietaris posseeix el 46% de totes les terres. Tan sols vuit grups econòmics familiars controlen els principals mitjans de comunicació. En l'àmbit de l'educació hi ha un contingent de 20 milions d'analfabets absoluts i altres 30 milions que no han arribat ni a completar els quatre anys d'escolaritat. Menys de la meitat dels nins i nines de quatre a sis anys freqüenten algun centre de preescolar. Entorn



Una de les meses de debat de l'FSM



de 2,5 milions dels compresos entre set i 14 anys no van a escola, una xifra a la qual cal afegir que de cada 100 matriculats en el primer curs, només 56 conclouen el cinquè nivell. Sis milions d'adolescents entre 14 i 18 anys, que podrien estar en el curs mitjà, no freqüenten cap tipus d'escola i gairebé el 90% dels joves estan desfasats en la relació edat/curs als 18 anys d'edat. Tot just el 12% dels joves entre 18 i 24 anys estudien en la universitat. L'accés a l'educació superior és inferior al 7,5%. L'escolarització mitjana dels brasilers, al voltant dels cinc anys, és una de les més baixes del món. Però, malgrat l'apatia, la pèrdua de l'autoestima, la intolerància generada per aquest sistema, aquest poble ha resistit i resisteix, intentant construir un altre projecte, un altre país on brasilers i brasileres puguin menjar almenys tres vegades al dia i tots puguin fer la lectura del món i escriure una història més justa. Alguns han fugit, uns altres s'han sotmès, però, n'hi ha hagut que han resistit i continuen resistint. Tants Paulos Freires han lluitat per la democratització social, política i cultural obrint portes i finestres per a una altra educació possible, l'educació popular, l'escola-ciudadana, la pedagogia de la llibertat. I a l'ombra d'aquest arbre els Pedros Pedreros, les Marias, Lulas i Marinas da Silva varen fer que la veu dels oprimits poguessin ser escoltades. Però això ja és una altra història per a un altre dia. On érem?

Va ser aleshores que, en un poble a l'extrem sud del Brasil on se sol beure mate i calçar botes, va ocórrer una trobada de persones de diversos pobles de distints noms, costums, tradicions i cultures que resisteixen a la globalització neoliberal i més que això, presenten maneres distintes de fer-ho. El poble que va rebre aquestes persones té un bell

nom, Porto Alegre, i no va ser per casualitat que la trobada es va celebrar allà. En aquest port les ciutadanes i els ciutadans poden debatre i decidir sobre el pressupost públic en conjunt amb l'ajuntament, provant i comprovant la democràcia participativa. Per practicar aquesta forma de resistència al neoliberalisme, la ciutat de Porto Alegre va ser elegida com a seu del Fòrum Social Mundial en tres edicions. En el primer Fòrum hi varen acudir 20.000 persones, en el segon, 60.000 i en el tercer, més de 100.000. Més enllà dels nombres, aquests fòrums ens ensenyen que una altra globalització és possible, una globalització més solidària i més justa. La diversitat de punts de vista té el seu punt de convergència en les ganes de compartir les mateixes esperances i en la cerca d'alternatives que es desitja realitzar juntament amb els altres, en un projecte global que imparteix proposicions locals. I va ser i continua sent una gran celebració que sap ser al mateix temps reflexiva, organitzativa i propositiva. Són com diumenges de sol en els quals podem llegir un bon llibre i discutir-lo amb persones que ens agraden bevent una aigua de coco sota palmeres.

Ocorre que els treballadors i treballadores en educació, teòrics, investigadors, estudiants, sindicalistes, organitzacions no governamentals o no, provinents de distintes parts del món, a més de contribuir a aquest projecte col·lectiu, també volen desenvolupar un projecte específic centrat en el món de l'educació. Ja ha arribat el temps que hauríem de debatre i conèixer les concepcions polítiques i pedagògiques que es desenvolupen en aquest planeta, on la prioritat va ser i continua sent les experiències d'inclusió i de pràctiques educadores que col·loquen l'educació com a dret essencial per al

desenvolupament de la humanitat. Va ser aleshores, quan en aquest port tan alegre varen esdevenir el I i el II Fòrum Mundial d'Educació. I va ser una altra gran celebració de la multiplicitat d'interlocucions en un esforç conjunt de deixar-se dur per la realitat, moguts per la utopia de la construcció d'una altra educació possible.



Equip de treball amb el qual l'STEI-i va col·laborar en diferents projectes dins l'FSM, amb l'escriptor Eduardo Galeano, conferenciant en el Fòrum

I aleshores ells visquen felïços per sempre... per sempre? Hi



ha moltes històries que acaben així, però aquesta encara no està acabada. Comença a ser escrita per moltes mans de diversos pobles de distints noms, costums, tradicions i cultures. Per aquells que varen resistir i continuen resistint. Davant nosaltres tenim el desafiament de construir el III Fòrum Mundial d'Educació i, perquè pugui aportar les distintes realitats i alternatives, fer-lo en diverses regions del planeta. D'aquesta manera, les parts constituiran un tot més harmònic, comptant amb els rostres i cossos dels exclosos de cada poble, perquè ells són precisament la font per somiar i construir un altre món. I com els indis que han de conèixer el lloc on va ser enterrat el seu llombrígol, doncs allà va néixer que vaig contar aquesta història tan igual a tants de pobles



Lloc d'entrevistes a participants i personalitats de l'FSM

d'Amèrica Llatina. Però sé que aquest és un punt de vista al qual podrien afegir-se'n d'altres. Per això mateix, acab recordant la vella dita: "quem quiser ganhar un ponto, que conte outro conto".

Ara tenir un piano és més fàcil



Sense necessitat de comprar-lo, decideixi

LLOGUER-OPCIÓ COMPRA **AIXÍ DE FÀCIL**

YAMAHA

MUSICASA

Si el seu fill o filla comença a estudiar piano, vostè ha de pensar en la necessitat de tenir un piano a casa seva.

És lògic que la decisió de comprar-lo definitivament la prengui segons els resultats del curs.

No es preocupi: **MUSICASA** li soluciona aquest problema.

MUSICASA li cedeix un piano, acústic o digital.

NOMÉS PER 55 eur. mensuals, més quota inicial de 180 eur. Per exemple:

Si vostè decideix comprar el piano que li vàrem cedir, fa un any o més, o qualsevol altra marca,

li descomptarem 840 eur.

PI. Es Fortí, 1
(cantonada Passeig Mallorca)
Palma de Mallorca
Telf. 971 281559



SISTEMES EDUCATIUS FRAGMENTATS

Pablo Gentili

coordinador de l'Observatori Llatinoamericà de Polítiques Educacionals (OLPED).

A Amèrica Llatina, els governs i organismes internacionals solen festejar alguna cosa que, en moments d'eufòria discursiva, assenyalen com la revolució democràtica dels anys noranta: el significatiu increment dels índexs d'escolarització de la població entre 7 i 14 anys. D'aquesta manera, quan es comparen les actuals estadístiques d'accés a l'ensenyament fonamental amb els mateixos índexs dels anys 60 i 70, pot reconèixer-se un avanç, en alguns casos extraordinari, en les oportunitats educatives obertes als més pobres. Així, semblaria ser evident que, en els nostres països, la universalització de l'accés a l'escola ha contribuït que els sistemes escolars es tornin més democràtics i igualitaris.

No obstant això, com sempre, la realitat educativa llatinoamericana és més complexa i precisa d'una anàlisi més detallada.

A la dècada dels 90, Amèrica Llatina ha estat l'escenari d'un conjunt de tendències sociològicament perturbadores. Analitzats críticament, aquests processos esfondren gran part de les argumentacions formulades en el passat pel desenvolupament exagerat, així com les sempre ben difoses explicacions tecnocràtiques sobre les causes del nostre endarreriment. Una d'aquestes tendències posa sota sospi-

ta la suposada correlació directa que, en els països en desenvolupament, s'estableix entre l'accés a l'escola, la justícia social i la democràcia.

En efecte, durant els anys 90, al mateix temps que es varen incrementar els índexs d'escolarització dels sectors populars, varen empitjorar, en major proporció, les condicions de vida de gran part de la població. La pobresa i l'exclusió de les grans majories, especialment dels nins i de les nines, es varen tornar més intenses. La vulnerabilitat social es va aprofundir, empobrint encara més els sectors populars i incloent en aquesta categoria contingents cada vegada més amplis d'una classe mitjana en procés d'extinció. Actualment, Amèrica Llatina posseeix més de 220 milions de pobres. D'aquests, l'any 2000, 82 milions tenien menys de 12 anys i 35 milions entre 12 i 20. Val a dir que més de la meitat dels pobres llatinoamericans (117 milions) actualment són nins o adolescents. Pitjor encara: més de la meitat dels nins, nines i adolescents que viuen en la regió, es troben avui per sota de la línia de pobresa. Enterrant per sempre l'enganyosa teoria del capital humà, els llatinoamericans i llatinoamericanes romanen més anys a l'escola, mentre les seves condicions de vida empitjoren, els seus anorèxics ingressos disminueixen i les seves oportunitats



Arnaldo Vaquerano i Marta Alicia, representants sindicals d'ANDES
21 DE JUNIO d'El Salvador, amb Pere Polo a l'FSM



tunitats d'accés al mercat de treball es tornen més remotes.

Resulta aleshores evident que, encara que la "universalització" de l'accés a l'escola ha significat una important conquesta popular, lluny es troba de constituir-se en la revolució democràtica que anuncien els sectors del poder. En tal sentit, durant la dècada dels 90, encara que s'ampliassin els índexs d'escolarització, es varen aprofundir dinàmiques històriques que comprometen la conquesta efectiva del dret a l'educació per part dels sectors més postergats de les societats llatinoamericanes:

Els pobres accedeixen a l'escola, però aviat l'abandonen o romanen diversos anys en les sèries inicials, en un pervers procés de repetició i fracàs.

Els sistemes educatius nacionals varen aprofundir les seves tendències a la diferenciació i a la segmentació; procés que transforma en una quimera la pròpia possibilitat d'existència d'un sistema escolar articulat i unitari. En rigor, amb poquíssimes excepcions, no existeixen avui sistemes nacionals d'educació a Amèrica Llatina, sinó segments, fragments, esquerdes de conglomerats institucionals regides pel principi que històricament va organitzar la distribució del dret a l'educació en els països de la regió: escoles riques per als rics i pobres per als pobres.

D'aquesta manera, allò que es "va democratitzar"

en la dècada dels noranta va ser l'escola dels pobres; però, pagant el cost de tornar-se, per aquest mateix motiu, més pobre, amb pitjors condicions d'infraestructura, amb un major nombre d'alumnes per aula, amb pèssimes condicions per a l'exercici del treball docent, amb una disminució progressiva de les remuneracions dels treballadors i de les treballadores de l'educació i amb una intensificació sistemàtica dels controls burocràtics centralitzats sobre els establiments educatius.

Les reformes neoliberals mostren així la seva cara més perversa. No hi ha "revolució democràtica" possible en el marc de les actuals polítiques d'ajustament. La derrota del projecte neoliberal constitueix un requisit indispensable per a la construcció d'una escola i una societat més justes, menys excloents, una escola i una societat on els drets siguin alguna cosa més que una falsa promesa electoral o una enganyosa dada estadística.

Comencen a bufar, a Amèrica Llatina, vents de renovació política. Brasil i Equador són un exemple emblemàtic dels desafiaments oberts i de la decisió dels pobles de canviar el rumb de la nostra tràgica història. Esperam que aquestes experiències obrin l'oportunitat política efectiva perquè, en els nostres països, el dret a l'escola deixi de ser una insistent farsa.



C o n t a c t e

Telèfon: 971 75 04 86

FAX: 971 90 59 34

www.isi-idiomos.com

e-mail: isi@jet.es



Materials d'Ensenyanca Alemany



Treffpunkt *kompekt* 1+2 (nou en novembre)

INICIACIÓ A LA LLENGUA ALEMANYA

GRAMÀTICA BÀSICA D'ALEMANYA



Treffpunkt Modul

Consulta les
nostres pàgines en

isi-idiomos.com



INFORME NÚM. 07

PAUPERITZACIÓ DEL MAGISTERI

Sigfredo Chiroque Chunga

A *bans d'assumir el comandament de la Nació, el Dr. Alejandro Toledo va assenyalar que: "El primer requisit per millorar la qualitat de l'educació pública, són els mestres; sense mestres capaços i motivats, no pot haver-hi una bona educació. El seu sou serà duplicat, es premiarà els millors i s'acabarà amb els contractes temporals; rebran el suport d'un programa permanent de capacitatció" (Suplement Toledo / Aquest és el canvi: per sortir de la crisi 27/05/01). Seria ridícul deixar de reconèixer que alguna cosa s'està executant en el Govern a favor del magisteri; no obstant això, després de gairebé dos anys de gestió toledista, els fets no guarden relació amb les promeses fetes.*

(IN)COMPLINT PROMESSES

En termes absoluts, el Govern del Dr. Alejandro Toledo solament ha augmentat uns 50 nous sols, el setembre de 2001. Però aquest increment té dos aspectes que cal destacar:

- Quan es va fer l'augment de 50 nous sols, el terme mitjà de mestres tenia una remuneració líquida de 672,07 nous sols. Els mestres en varen començar a guanyar uns 716,57, sense que aquest únic augment s'hagi modificat fins a la data.

- Quan va començar a governar el Dr. Toledo va trobar un magisteri absolutament pauperitzat. El juliol de 2001, la pobresa del magisteri nacional s'havia multiplicat per 6,7 respecte de 1965.

- La pobresa dels mestres es va alleujar mínimament amb els 50 nous sols d'augment. Amb ells, en termes relatius, els mestres varen millorar en un 6,47% el seu poder adquisitiu. No obstant això - després de 20 mesos i vist el procés inflacionari- la millora en el poder adquisitiu docent s'ha reduït en un 2,84% durant la gestió del president Toledo.

- Segons aquest ritme, el compliment d'allò promès quant a remuneracions docents, per duplicar les remuneracions líquides (de 672,07 a 1344,14 nous sols), el president Toledo -que en 20 mesos ha augmentat solament 50 nous sols- necessitaria més de 22 anys.

- D'altra banda, quan es va fer l'augment de 50 nous sols al Bàsic, immediatament va sortir una nova



Una altra de les meses de l'FSM



disposició (D.S. 196-2001-EF) que va impedir que aquesta suma es consideràs per a altres remuneracions o bonificacions "derivades". L'increment va ser aïllat, encara que serveix per als qui cessen, en la mesura que va modificar la Remuneració Compensatòria per Temps de Servei.

Cal, per tant, afirmar que -fora dels 50 nous sols d'increment fa 20 mesos- amb impacte molt relatiu i que es dilueix, continuen els problemes de fons quant a salaris del Magisteri: Falta d'un sistema remuneratiu coherent amb el conjunt de treballadors de l'administració pública, incompliment de les bonificacions previstes en la Llei de Professorat encara vigent, congelació d'ascensos en nivells magisterials, etc...

INCENTIUS, CONTRACTES I CAPACITACIÓ

Tampoc no s'han donat respostes a la qüestió d'incentius, contractes i capacitació. Tot això -per tenir consistència- s'hauria de donar en el marc de l'establiment d'un Escalafó Magisterial. De manera alarmant, a l'Acord Nacional s'ha previst fer això a finals del govern de Toledo. Una vegada més es repetiria la vella tradició peruana d'enganyar els mestres amb disposicions al final d'un govern per ser complertes pel govern que hagi de venir.

Des del nostre punt de vista, els incentius s'han de donar, considerant fonamentalment el reconeixement als mestres pels seus acompliments, quant a millorar la qualitat de l'educació i dels aprenentatges dels alumnes. Els incentius s'haurien de donar considerant principalment el dret que té la societat (alumnes i pares de família) a una bona educació. Però, això suposa que ha d'existir una Remuneració Mínima Nacional com un límit remuneratiu, que s'atorga considerant bàsicament el dret dels mes-

tres. D'aquesta manera, es conjuguen i harmonitzen els drets dels qui ensenyen amb els drets dels qui aprenen.

Segons el *Pressupost del sector educació 2002-2003* (citat per "l'Informe d'Educació" de l'INIDEN, març de 2003), actualment tenim: 51.852 docents en situació de contracte (11.920 a Lima i 39.932 a Regions). D'igual manera, tenim uns 16.670 administratius en aquesta mateixa situació de contractats (2.805 a Lima i 13.865 a províncies). Amb una nova disposició aprovada en el Congrés, encara quedarien uns 29 mil mestres contractats.

D'igual manera, les activitats de formació contínua als docents no solament s'han retardat en el present any, sinó que no han avançat en constituir-se en un sistema permanent.

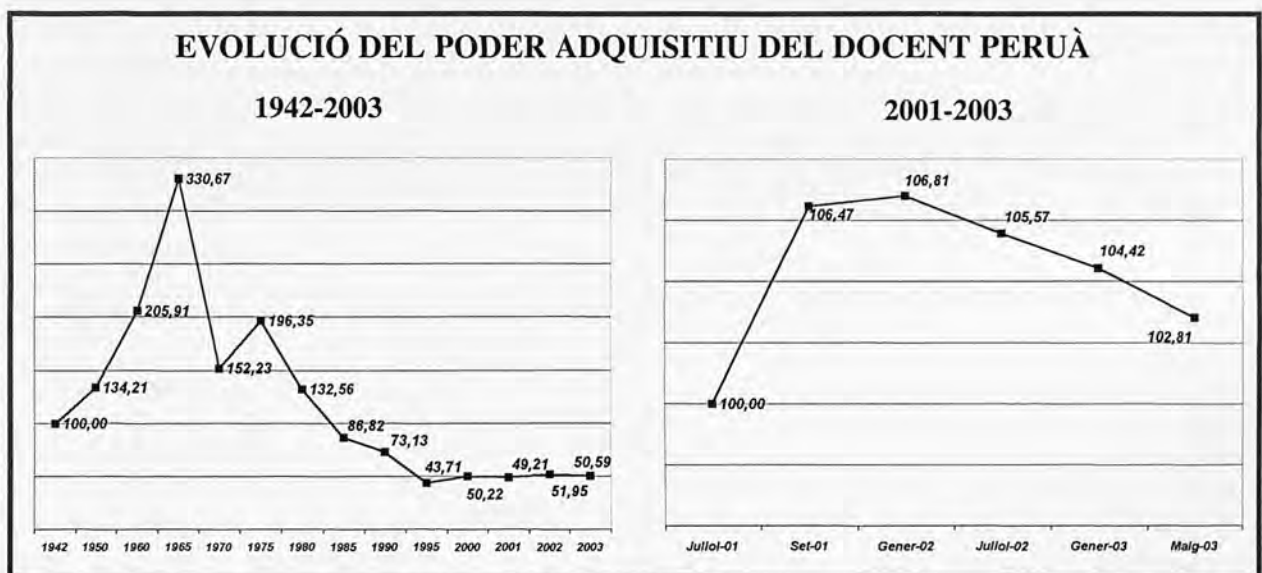
ALGUNES ALTERNATIVES

Creiem que els salaris dignes per al magisteri nacional són una necessitat, però no són condició suficient per al millorament en la qualitat educativa. Per això, cal traçar una política remunerativa en el marc d'una estratègia global de desenvolupament magisterial i de reforma educativa. Si no s'agafa aquesta opció, els increments salarials seran vists simplement com a reivindicacions gremials.

Aquestes són algunes alternatives.

1) Tenir com a referència per al Pressupost per a Educació, el percentatge del PIB. Això ha de possibilitar comptar amb un creixement de recursos per engegar un sistema de qualitat educativa i una estratègia de recuperació del poder adquisitiu dels mestres.

El percentatge del PIB per a educació ha de ser del 3,5% l'any 2004; del 5% en el 2005 i del 6% en el





6) Els increments remuneratius dels mestres s'han de conjugar amb altres mesures per millorar les seves condicions materials: habitatge,

oci i uns altres, ja prevists en la formalment vigent Llei del Professorat.

Nota: La IE (Internacional d'Educació) demana a les seves organitzacions i afiliats que enviïn cartes de protesta al govern peruà per demostrar la seva solidaritat amb els docents de Perú. Podeu fotocopiar el model de carta següent i enviar-la al FAX +51 13 114 700

Señor Alejandro Toledo
Presidente Constitucional
República del Perú
Palacio de Gobierno

Señor Presidente:

Desde el día 12 de mayo, el magisterio de Perú se encuentra en huelga nacional indefinida pidiendo al Gobierno Central el respecto a la Ley del Profesorado; la vigencia plena de la escuela pública, gratuita y de calidad; la restitución de los derechos laborales, profesionales y económicos eliminados por el régimen de Alberto Fujimori; el incremento de sueldos y pensiones; la incorporación de SUTEP al Consejo Nacional de Educación; la definición de los mecanismos que asegurarán el financiamiento permanente del incremento salarial; entre otras demandas.

A los docentes peruanos, fieles a la vocación histórica de los educadores y las educadoras, les anima la firme convicción de que sólo asegurando las condiciones mínimas que se solicitan se podrá garantizar la calidad de la educación para todas y todos como vía para acceder al desarrollo de nuestras naciones.

Estamos informados por la prensa internacional de que usted se comprometió en época de campaña a doblar el salario del sector docente. En ese momento usted no dijo que ello debía esperar a que los inversionistas extranjeros impulsasen la economía de su país. Más bien entendemos que la economía peruana se verá potenciada y desarrollada en medida que se asegure educación de calidad, salud, vivienda y salarios justo. La fuerza del desarrollo no puede venir de fuera, sino de las entrañas mismas del pueblo peruano. Es a partir de la educación como fuerza motriz que la nación peruana estará en condiciones de alcanzar el desarrollo pleno.

En vista de lo anterior, le solicitamos respetuosamente que aclare si la oferta de atender las demandas justas del sector docente fue solamente un tema de campaña electoral o se constituye una parte real de algún programa específico que sea posible conocer públicamente.

De las declaraciones dadas por usted en los últimos días a la prensa peruana se podría deducir que en el 2006, cuando le toque entregar la Presidencia, podría disculparse aduciendo que no fue posible lograr la llegada de inversionistas extranjeros a su país, que la economía no creció, y que por lo tanto los salarios de los docentes y las docentes del Perú deberán seguir siendo de los más bajos de América Latina, a pesar de que esas personas tiene sobre sí la tarea de preparar a las personas que aran posible el desarrollo real.

Señor Presidente, esperamos que este conflicto sea resuelto a través de la negociación con el Sindicato Unitario de Trabajadores de la Educación (SUTEP), en el convencimiento de que sólo fortaleciendo la educación pública de calidad, gratuita y obligatoria es posible que la sociedad peruana pueda tener acceso a un desarrollo con oportunidades y una vida digna para cada una de las personas que la integran.

Esperando contar con sus buenos oficios, me suscribo

Atentamente

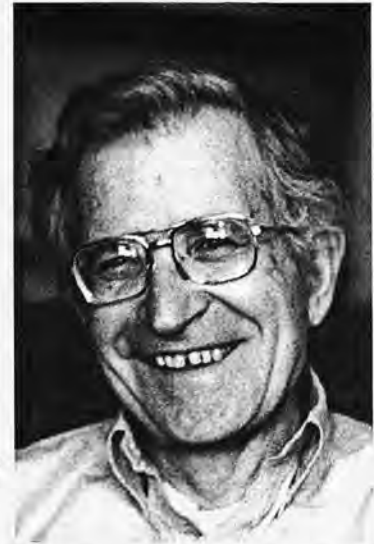
(signatura)

C.c. Ministerio de Educación



“...controlar el subministrament mundial de petroli ha estat un principi rector de la política exterior nord-americana des de la Segona Guerra Mundial, i l'Iraq és particularment significatiu en aquest aspecte...”

NOAM CHOMSKY



*Entrevista realitzada per Atilio A. Boron transmesa a Ràdio Del Plata el 12/04/03
Jessica L. González (Traducció al castellà)
Joan Lladonet (Traducció al català)*

ATILIO A. BORON (A.B.) Per què aquesta invasió? Per què l'Iraq? Quin és el motiu real d'aquesta invasió i d'aquesta guerra?

NOAM CHOMSKY (N.C.) Bé, podem estar completament segurs d'una cosa: les raons que addueixen no són les “veritables” raons. Ho sabem perquè aquelles tenen contradiccions internes. Un dia Bush i Powell afirmen que l'única qüestió és si l'Iraq es desarma o no. L'endemà diuen que no importa el desarmament de l'Iraq, perquè envairan de totes maneres. Dies després, es tracta de si Saddam i el seu grup abandonen l'Iraq, i aleshores el problema estaria resolt. No obstant això, davant la conferència de les Nacions Unides, Estats Units llança un ultimàtum afirmant que encara que Saddam i el seu grup deixin l'Iraq, ells envairan de qualsevol manera. I continuen d'aquesta manera tot el temps. Quan s'ofereixen raons contradictòries cada vegada que es parla, el que s'està dient és: “no cregui una paraula d'allò que dic”. De manera que podem descartar les que han anomenat “raons oficials” de la invasió.

Crec que els veritables motius no són massa difícils de comprendre. En primer lloc, existeix un interès de fa molt de temps en aquesta zona. Això no explica el moment elegit per a la invasió, però té relació amb l'interès fonamental que la motiva. Em referesc que l'Iraq posseeix les segones reserves de petroli del món i, en aquest sentit, contro-

lar el petroli iraquès i, més encara, establir bases militars nord-americanes a l'Iraq, situaria els Estats Units en una posició encara més forta que l'actual per dominar el sistema energètic mundial. Això és, per si mateix, extremadament important a l'efecte del control mundial, i a això caldria sumar els guanys que es derivarien de tal predomini. Probablement els Estats Units no intentin accedir al petroli de l'Iraq, sinó que optin per usar bases petrolíferes més segures, com les atlàntiques. No obstant això, controlar el subministrament mundial de petroli ha estat un principi rector de la política exterior nord-americana des de la Segona Guerra Mundial, i l'Iraq és particularment significatiu en aquest aspecte. De manera que es tracta d'un objectiu de política exterior que apareix fa molt de temps enrere. No obstant, això no explica el moment elegit per a la invasió.

Si volem entendre per què la invasió es va produir precisament ara, és menester recordar que en el mes de setembre de 2002 es va llançar una campanya massiva de propaganda en favor de la guerra. Abans d'aquesta data el règim de l'Iraq era condemnat, però no existia un projecte de fomentar entre la població nord-americana una febre bel·licista. És per això que hem de preguntar-nos què més va succeir després del setembre de 2002.

Bé, varen ocórrer dues coses importants. La primera va ser l'obertura de la campanya per a les eleccions “a mig termini” del Congrés, a mitjan



mandat presidencial de Bush. El Sr. Karl Rove -el seu cap de campanya- va ser molt clar en explicar allò que hauria de ser obvi per a tot el món: que als republicans no els seria possible participar en la campanya amb un programa els eixos del qual fossin les propostes relatives a temes socials i econòmics. La raó és que l'administració Bush està portant a terme polítiques que són absolutament perjudicials per a la major part de la població en general i favorables només per a l'estret grup de grans empreses i sectors corruptes vinculats al poder. Motiu aquest suficient, doncs, per a no poder enfrontar l'electorat amb propostes d'índole econòmica o social. El raonament dels assessors presidencials va ser, doncs, el següent: si poguéssim fer de la seguretat nacional el tema primordial de la campanya, aleshores seríem capaços de guanyar, perquè la gent (com vostès saben) s'agrupa o congrega entorn del poder, si se sent atemorida. I aquesta convicció és la veritable "segona naturalesa" del grup dirigent a Washington. Des de 1980 han conduït el país amb programes de política domèstica molt antipopulars, però acostumats a oprimir el botó del pànic de masses una vegada i una altra. Els exemples utilitzats varien -les "amenaces" plantejades per Nicaragua, Granada, el crim, la inseguretat urbana, etc.-, però tots apunten a la inseguretat de la població nord-americana. Rove també va puntualitzar que una estratègia similar seria necessària per a la futura elecció presidencial.

Tot això volen fer-ho no simplement per romandre en els seus càrrecs, sinó perquè volen institucionalitzar, en l'esfera domèstica, un programa de govern altament regressiu que bàsicament els permeti suprimir tot vestigi de polítiques social-



Atilio A. Boron, secretari executiu de CLACSO i autor de l'entrevista

demòcrates a l'estil New Deal, convertint el país en una societat no-democràtica i passiva, controlada gairebé per complet per un sector capitalista altament concentrat i poderós. Això implicaria, per exemple, eliminar la seguretat social, la gratuïtat de les escoles, etc., i un enorme augment del poder estatal. Perquè, cal dir-ho, aquests grups dominants no són conservadors sinó estatistes reaccionaris: han dut el país a contreure un dèficit fiscal enorme, gràcies als augments en la despesa federal dels últims 20 anys i a l'extraordinària retallada dels impostos que deuen pagar els rics. Ells volen institucionalitzar precisament aquest tipus de programes. Aquest és, per tant, el segon aspecte a tenir en compte i que té a veure amb els espectaculars assoliments de la campanya de propaganda llançada pel govern. Aquesta campanya mediàtica, que va començar el setembre de 2002, va convèncer molt ràpidament la major part de la població que l'Iraq representava una amenaça per a la seguretat dels Estats Units i, fins i tot, era responsable pels atemptats de l'11 de setembre. És a dir, no existeix ni un mot de veritat en tot això, però ara com ara, la majoria de

...des de 1980 han conduït el país amb programes de política domèstica molt antipopulars, però acostumats a oprimir el botó del pànic de masses una vegada i una altra. Els exemples utilitzats varien, Nicaragua, Granada, el crim, la inseguretat urbana..., però tots apunten a la inseguretat de la població nord-americana. Una estratègia similar seria necessària per a la futura elecció presidencial...





la població creu en això i aquestes actituds expliquen un fort compromís amb la guerra, la qual cosa és ben comprensible. Si la gent creu que és amenaçada per un enemic que ja els ha atacat, és molt probable que accepti anar a la guerra. En efecte, si vostè mira la premsa d'aquests dies, veurà que es descriu els soldats dient: "estam aquí per venjança, saben, perquè varen volar el World Trade Center, perquè ens varen atacar", o alguna cosa semblant. Bé, aquestes creences són completament úniques dels Estats Units. Vull dir, ningú en el món creu una cosa semblant. No poca gent, a Iran, odia Saddam Hussein, però no el temen, perquè saben que són el país més feble de la regió. De totes maneres, la campanya mediàtica governamental va funcionar brillantment, terroritzant la població per tornar-la més receptiva a acceptar la guerra, quan encara existia molta oposició davant l'opció bèl·lica. Aquest, aleshores, va ser el segon factor que explica el moment elegit per a la invasió.

Finalment, hi va haver un tercer factor, tal vegada encara més important que els anteriors. El setembre de 2002 el govern va anunciar la nova estratègia de seguretat nacional. Aquesta no és una mesura sense precedents pels seus continguts, però si ho és com a formulació oficial de política d'estat. Allò que allí s'anuncia és que Estats Units està destruint el sistema de dret internacional en la seva totalitat i a les Nacions Unides, i que Washington portarà a terme una guerra agressiva (que denominarem "preventiva") en el moment i lloc que li sembli oportú. A més, se'ns diu, governarem el món per la força i ens assegurarem que no existeixi cap desafiament a la nostra dominació, perquè som tan aclaparadorament poderosos en força militar, que simplement aniquilariem qualsevol desafiament potencial a la nostra primacia.

Com es poden imaginar, aquesta declaració va sacsejar el món i va deixar especialment espantada l'elit diplomàtica nord-americana. És a dir, no és que coses com aquestes no haguessin estat mai

escoltades en el passat; per descomptat que havien existit. Però mai havien estat formulades com a política oficial d'estat. Sospit que hauríem de remuntar-nos a Hitler per trobar una analogia d'aquesta situació. Ara bé, quan algú proposa noves normes en el comportament internacional i noves polítiques ha d'il·lustrar-ho, ha d'aconseguir que la gent entengui allò que vol dir. A més, deu existir el que un historiador de Harvard va denominar una "guerra exemplar", una guerra model, que demostrï que nosaltres realment fem allò que diem. Per a això cal comptar amb un blanc, o amb una víctima, que posseeixi certes característiques. En primer lloc, ha de ser un objectiu completament indefens. Ningú no elegiria atacar un blanc capaç de defensar-se a si mateix; això seria imprudent. L'Iraq compleix aquest requisit a la perfecció, atès que és el país més feble de la regió i ha estat devastat per sancions i es troba gairebé completament desarmat. A més, els Estats Units han escrutat cada polzada del territori iraquí mitjançant satèl·lits, constants vols de vigilància i, més recentment, pels vols dels U-2. Aleshores sí, l'Iraq és extremadament feble i satisfà la primera condició. En segon terme, ha de ser un objectiu important i valuós. És a dir, no tendria sentit envair Burundi, per exemple; el blanc deu ser un país que, pels seus recursos i riqueses, valgui la pena controlar. L'Iraq també satisfà aquesta segona condició. Com ja he esmentat, és el segon major productor de petroli en el món, per tant, és l'exemple perfecte i un cas ideal per a aquesta "guerra exemplar", la intenció de la qual seria posar al món sobre avís en explicitar concretament que això és el que som capaços de fer en qualsevol moment que elegim. Tenim el poder, i hem declarat que allà el nostre objectiu és la dominació per la força i que cap desafiament al nostre domini serà admès. Hem demostrat que estam preparats per fer allò que ens hem proposat. Procedirem, aleshores, cap a la nostra pròxima operació. Davant aquesta sèrie de condicions, l'opció bèl·lica apa-

...va convèncer molt ràpidament la major part de la població que l'Iraq representava una amenaça per a la seguretat dels Estats Units i, fins i tot, era responsable pels atemptats de l'11 de setembre. No existeix ni un mot de veritat en tot això, però ara com ara, la majoria de la població creu en això i aquestes actituds expliquen un fort compromís amb la guerra, la qual cosa és ben comprensible...





...quin és el pròxim blanc? Bé, el pròxim objectiu elegit ha de reunir condicions similars a les anteriorment esmentades. Ha de ser suficientment valuós i indefens per ser atacat. Existeixen algunes opcions. Síria és una possibilitat... Iran és una altra opció, encara que més difícil perquè és un país més dur de dominar i controlar... La tercera alternativa, que no pot ser considerada a la lleugera, és la regió Andina. Es tracta d'una zona que posseeix molts recursos i que està fora de control en països com Colòmbia, Veneçuela i probablement Equador...

reix com una molt raonable elecció a l'efecte de sotmetre alguns principis a prova.

A.B. Ara bé, d'acord amb la seva anàlisi, quin podria ser el pròxim objectiu? Perquè de les seves paraules inferesc que vostè no creu que els Estats Units es detinguin a l'Iraq, o sí?

N.C. No, ells ja ho han deixat molt clar. Necessiten alguna cosa per a la pròxima elecció presidencial i, per tant, continuaran amb les seves aventures bèl·liques. Durant els seus primers dotze anys de govern així va ocórrer i així seguirà ocorrent fins que aconseguixin institucionalitzar les polítiques domèstiques al·ludides més amunt. Per arribar a aquests objectius necessiten disposar d'un sistema internacional congruent amb els seus plans. De manera que quin és el pròxim blanc? Bé, el pròxim objectiu elegit ha de reunir condicions similars a les anteriorment esmentades. Ha de ser suficientment valuós i indefens per ser atacat. Existeixen algunes opcions. Síria és una possibilitat. En aquest cas Israel estaria encantat de participar-hi. Si bé Israel és un país petit, des del punt de vista del seu poder és una veritable base militar "of shore" dels Estats Units, de manera que detenta una força militar enorme amb centenars d'armes nuclears i possiblement algun tipus

d'armes químiques i/o biològiques. Les seves forces aèries i de terra són majors i més avançades que les que tenen qualsevol dels països que formen part de l'OTAN, i els Estats Units estan per darrere de tot aquest enorme aparell militar. Llavors Síria és una possibilitat. Iran és una altra opció, encara que més difícil perquè és un país més dur de dominar i controlar. No obstant això, existeix una raó per creure que durant un o dos anys hi ha hagut esforços encaminats a tractar de desmantellar Iran. Existeixen aparentment vols constants des de les bases nord-americanes situades a Turquia Oriental que procuren vigilar el que ocorre en aquest país. De manera que aquesta és una altra possibilitat. La tercera alternativa, que no pot ser considerada a la lleugera, és la regió Andina. Es tracta d'una zona que posseeix molts recursos i que està fora de control en països com Colòmbia, Veneçuela i probablement Equador. Existeixen bases militars nord-americanes envoltant tota la regió, i les forces dels Estats Units ja estan instal·lades allà. El control de Llatinoamèrica és extremadament important, per descomptat, especialment amb els esdeveniments



Atilio A. Boron, Neus Santaner i Manuel Monereo conferenciant a la cloenda del seminari "Globalitzem la Justícia", a Palma



...els Estats Units continuen avalant les posicions més extremes a Israel. Per això és que la premsa ha assenyalat com l'expressió més significativa de George Bush, reiterada per Collin Powell més tard, que la colonització dels territoris àrabs ocupats continuarà fins que Estats Units determini que les condicions per a la pau han estat establertes, i es pugui avançar en aquest mític "mapa" traçat per Washington...

que tenen lloc a Veneçuela, Colòmbia, Equador, Brasil i Bolívia. Està clar que la dominació dels Estats Units es veu amenaçada i això no pot ser acceptat, en particular en una regió tan pròxima i crucial a causa de la riquesa dels seus recursos naturals. Aleshores aquesta és l'altra possibilitat.

A.B. Tot això és realment preocupant. La pregunta és, aleshores, creu vostè que tota aquesta situació a l'Iraq, la invasió i les seves conseqüències afectaran d'una manera irreparable l'estabilitat política de la regió? Quins serien els probables "efectes col·laterals" d'aquesta invasió en un país posseïdor d'una constitució política tan fràgil com Aràbia Saudita, o Síria, Iran o, fins i tot, els kurds? Què podria succeir amb el problema palestí, tan crucial en la regió?

N.C. Bé, el que succeirà en el món àrab és extre-

madament difícil de predir. És a dir, és un món desorganitzat i caòtic, on existeixen règims altament autoritaris i brutals. Sabem quines són les actituds populars que allà predominen. Vull dir, els Estats Units han estudiat bastant bé les actituds predominants en la regió, atès que l'assumpte els preocupa especialment. Acadèmics nord-americans especialitzats en els països de l'Orient Mitjà han realitzat investigacions bastant bones sobre l'àrea i els seus resultats han estat dramàtics. Un dels estudis més recents, de la Universitat de Maryland, va cobrir des del Marroc fins al Golf Pèrsic i el Líban. Bé, en aquesta àrea, prop d'un 95% de la població va manifestar el desig que els líders religiosos tinguessin un paper més important en el govern. És un percentatge molt alt. Un percentatge similar creu que l'únic interès nord-americà per la regió és l'accés a les seves reserves de petroli, l'enfortiment d'Israel i la possibilitat d'humiliar als àrabs. Estam davant una opinió gairebé unànime.

D'existir alguna veu popular que sorgeixi en la regió, algun tipus de moviment democràtic, podria convertir-se en alguna cosa similar a l'ocorregut a Algèria fa 10 anys. No seria necessàriament un radicalisme islàmic, sinó un corrent de l'Islam més enèrgic que el que actualment existeix en molt països. Crec que aquest seria l'últim desig dels Estats Units, de manera que, molt probablement, tota alternativa d'obertura democràtica es trobaria immediatament amb una fèrria oposició de la Casa Blanca.



Públic assistent a la conferència que Atilio A. Boron va fer a Palma com a cloenda del seminari Globalitzem la Justícia, organitzat per l'STEI-i



D'altra banda, aquests moviments populars són tan caòtics que resulta difícil predir-los, és a dir, fins i tot els qui participen en ells no saben o no poden saber què és exactament el que volen; el que sí coneixem és el tremend odi, l'antagonisme i la por, probablement com mai no havia passat abans, existent en relació als Estats Units. El problema israelià-palestí és, per descomptat, central en el món àrab. L'administració Bush ha estat molt curiosa referent a això, i no ha pres partit per cap posició, exceptuant l'acció. Ells no diuen res. Gairebé tot el que diuen és que "tenim una perspectiva, una visió": alguna cosa realment sense sentit. Mentrestant, el silenci oficial contrasta amb el suport efectiu a les accions portades a terme per Israel. Per exemple, els Estats Units continuen avalant les posicions més extremistes en aquest país. Per això és que la premsa ha assenyalat com l'expressió més significativa de George Bush - reiterada per Collin Powell més tard- que la colonització dels territoris àrabs ocupats continuarà fins que Estats Units determini que les condicions per a la pau han estat establertes, i es pugui avançar en aquest mític "mapa" traçat per Washington.

Tot l'anterior s'ha traduït en un curs d'acció política cada vegada més extremista. Fins ara la posició oficial havia estat contrària a la continuïtat dels assentaments en els territoris palestins. Per descomptat, aquesta era una postura hipòcrita per part dels Estats Units, perquè mentre prosseguien enviant suport militar, econòmic i diplomàtic per sustentar la creació de més assentaments, sostenien una postura oficial retòricament oposada a aquest curs d'acció. Actualment la política oficial ha canviat i està a favor dels assentaments fins el moment que els Estats Units determinin unilateralment que les coses han canviat, cosa que significa, en allò més bàsic, avalar-los indefinidament. Tampoc no s'ha tengut en compte que en el passat desembre l'administració de Bush va modificar, en l'Assemblea General de Nacions Unides, la política nord-americana cap a un tema important. Fins aquest moment, la Casa Blanca

havia avalat sempre les resolucions del Consell de Seguretat de 1968, oposant-se a l'annexió de Jerusalem per Israel, i ordenat a les autoritats israelites posar fi a tota iniciativa encaminada a prendre possessió de Jerusalem de l'Est i d'expandir Jerusalem, que ara s'ha convertit en una àrea enorme. Oficialment els Estats Units sempre s'havien oposat a aquesta expansió, encara que novament de manera hipòcrita. No obstant això, el desembre últim, l'administració Bush va començar aquesta política produint un canvi bastant rotund sobre la seva postura anterior, i tan significatiu com cap que es recordi en la història diplomàtica dels Estats Units. No obstant això, malgrat passar gairebé distret, tal canvi va tenir lloc. En el passat, els Estats Units varen vetar els esforços europeus d'emplaçar monitors internacionals en els territoris ocupats, una iniciativa que tendia a reduir les violentes confrontacions polítiques de la regió. Això va complicar les reunions programades el desembre del 2001 a Ginebra, quan s'intentava implementar les convencions de Ginebra, i mentre les altres parts contractants es varen presentar, els Estats Units varen refusar prendre part a aquesta reunió. No només varen sabotejar la conferència, sinó que varen declarar que Sharon era un home de pau i varen protegir les seves polítiques repressives. Llavors tot fa presumir que els Estats Units es mouran cap a una política més dura entorn del tema dels territoris, atorgant als palestins, a tot estirar, alguna classe d'estatus precari en la regió. Per descomptat, això serà segurament presentat com un gran assoliment democràtic, el triomf de la pau i la llibertat, i tot el que es diu en aquests casos. Ells tenen muntada una immensa operació de relacions públiques i procuraran presentar la nova política d'aquesta manera, però la realitat no sembla ser molt encoratjadora.

A.B. Solament tindria dues preguntes més per fer-li. Una és sobre el futur del sistema de Nacions Unides. A Argentina, recentment es



...l'unilateralisme sempre ha existit en el marc de les Nacions Unides, vull dir: va haver-hi alguna autorització de les Nacions Unides aprovant la invasió nord-americana a Vietnam del Sud fa 40 anys? En realitat, el tema ni tan sols va poder instal·lar-se en l'agenda de discussió de les Nacions Unides ...



va publicar un article de Henry Kissinger que deia que el multilateralisme estava acabat i que el món ha d'acceptar les condicions derivades de la superioritat absoluta de les forces armades nord-americanes, atès que l'antic ordre internacional està acabat. Quina és la seva reflexió sobre el futur del sistema de Nacions Unides i dels acords internacionals?

N.C. Bé, es tracta d'una formulació més descarada de polítiques que s'inscriuen en la mateixa tònica de les que sempre han estat portades a terme. L'unilateralisme sempre ha existit en el marc de les Nacions Unides, i Henry Kissinger sap això perfectament bé. És alguna cosa que ve de molt enrere. Vull dir: va haver-hi alguna autorització de les Nacions Unides aprovant la invasió nord-americana a Vietnam del Sud fa 40 anys? En realitat, el tema ni tan sols va poder instal·lar-se en l'agenda de discussió de les Nacions

xim viatge a Estats Units parli amb els seus col·legues en qualsevol Departament de Ciència Política i trobarà a gent que mai no va sentir res sobre aquest tema. Va ser completament escombrat de l'escena. Aquesta és la raó per la qual els Estats Units varen haver de vetar les resolucions del Consell de Seguretat de suport a la decisió de la Cort que exhortaven els Estats Units a observar la legislació internacional. Bé, vostès saben que això és unilateralisme en la seva forma més extrema, i això encara es remunta molt més enrere en el temps.

Just després de la crisi dels míssils d'octubre de 1962, la qual pràcticament va conduir el món a la vora d'una guerra nuclear terminal, l'administració Kennedy va reprendre les seves activitats terroristes i la seva guerra econòmica contra Cuba, la qual cosa va servir d'antecedent per a la crisi. Dean Acheson, un respectable home d'estat i conseller de Kennedy, de l'ala liberal de l'espec-

...l'administració de Bush està integrada no per conservadors, sinó per estatistes reaccionaris. Ells volen un estat molt poderós, enorme, violent i que reforci l'obediència i la submissió de la població. Existeix entre ells un tipus d'esperit quasi feixista com a teló de fons, i per això han estat tractant de socavar els drets civils de moltes maneres...



Unides. L'ONU i gairebé tots els països s'oposaven aclaparadorament a les operacions dels Estats Units a Vietnam, però el tema mai no va poder aparèixer i ser sotmès a discussió, perquè tots sabien que si tal cosa ocorria, les Nacions Unides serien simplement desmantellades pels Estats Units. Quan la Cort Internacional de Justícia va condemnar Washington pel seu atac a Nicaragua, la resposta oficial de l'administració Reagan, que és la mateixa gent que actualment està en el poder, insistesc, la resposta oficial quan ells varen rebutjar la jurisdicció de la Cort Internacional va ser que altres nacions no estaven d'acord amb ells i per tant es reservaven el dret a determinar què és el que havia de recaure dintre o fora de la jurisdicció interior dels Estats Units. Estic fent la cita textual. En aquest cas es va tractar d'un atac a Nicaragua. Difícilment vostès podrien trobar un unilateralisme més extrem que aquest. I les elits nord-americanes ho varen acceptar, i ho varen aplaudir i, en realitat, l'assumpte va ser ràpidament oblidat. En el seu prò-

tre polític nord-americà, va pronunciar un important discurs en la Societat Nord-americana de la Llei Internacional en la qual va enunciar, en les seves línies principals, els continguts de la Doctrina Bush de setembre de 2002. El que va dir és que no hi ha cap controvèrsia legal que pugui sorgir en el cas d'una resposta nord-americana davant un desafiament a la seva posició, prestigi o autoritat. Res pot ser més extremat que això. Les diferències amb el setembre de 2002 és que en lloc de ser una política operativa, ara s'ha convertit en una política oficial. Aquesta és la diferència. Les Nacions Unides han estat irrellevants en la mesura que Estats Units els ha impedit funcionar. És per això que, des de mitjans de la dècada dels 60, quan les Nacions Unides s'han convertit en més independents a causa de la descolonització i de la recuperació d'altres països del món, els Estats Units s'han convertit i amb molt avantatge, en el país que més resolucions del Consell de Seguretat ha vetat sobre un ampli ventall de temes -Gran Bretanya és el segon- i cap



altre país està ni tan sols a prop d'aquesta situació. És a dir, "o vostès fan el que els diem o els potejarem el cap". Actualment és molt més descarat. L'única cosa correcta que Kissinger està dient és que ara no encobrirem les polítiques que estam portant a terme.

A.B. Molt bé. Vet aquí la meva última pregunta: Quin ha estat l'impacte de la Guerra iraquiana sobre les llibertats públiques dels Estats Units? Hem escoltat històries terribles sobre bibliotecaris que han estat forçats a indicar els noms de gent que sol·licita llibres considerats com a viciosos o subversius. Quin ha estat l'impacte en la política interior dels Estats Units?

N.C. Bé, aquestes coses estan ocorrent, però pens que no estan específicament connectades amb la Guerra de l'Iraq. L'administració de Bush, em permet repetir-ho, està integrada no per conservadors, sinó per estatistes reaccionaris. Ells volen un estat molt poderós, enorme, violent i que reforci l'obediència i la submissió de la població. Existeix entre ells un tipus d'esperit quasi feixista com a teló de fons, i per això han estat tractant de soscar els drets civils de moltes maneres. Aquest és un dels seus objectius de llarg abast, i han de fer-ho ràpidament perquè en els Estats Units existeix una tradició de protecció molt forta dels drets civils. La classe de vigilància que em comenta en relació a les biblioteques és un pas més en aquesta direcció. Ells han reivindicat també el dret del govern a detenir un ciutadà americà sense càrrecs, sense accés a advocats, ni a la seva família i mantenir-lo detingut indefinidament. Això, en realitat, ha estat avalat per la Cort, el que de per si mateix és bastant espantós. Addicionalment, ells tenen ara una nova propos-

ta, en ocasions denominada "Patriot Two", un document de 80 pàgines generat dintre del Departament de Justícia i que algú va filtrar a la premsa per a la seva publicació. Arran d'això es varen publicar alguns articles de professors de lleis que se sentien ultratjats pel contingut d'aquest document. Això, fins ara, només es troba en la seva fase de planificació, però a més d'un li agradaria implementar-ho tan secretament com es pugui. Aquestes propostes permetrien al Fiscal General privar de la ciutadania nord-americana a qualsevol individu sospitós d'estar involucrat en actes, que de qualsevol manera puguin ser perjudicials per als interessos dels Estats Units. És a dir, tot això va molt més lluny que qualsevol cosa contemplada en qualsevol societat democràtica. Un professor de lleis de la Universitat de Nova York ha escrit que aquesta administració evidentment intentarà, en la mesura de les seves possibilitats, eliminar o retallar significativament els drets civils dels ciutadans, i crec que bàsicament té raó. Això concorda amb les seves polítiques d'estatistes reaccionaris, que tenen manifestacions en la vida internacional, l'economia, la vida social i també en la vida política.

A.B. Bé, professor Chomsky, ha estat un gran plaer comptar amb les seves paraules per a l'audiència argentina. Li agraeix molt aquesta entrevista i esper que puguem estar en contacte novament, en tota aquesta batalla futura per la pau i la democràcia en el Món.

N.C. Segurament hi estarem.

A.B. Novament, moltíssimes gràcies.

Casa Pomar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES
ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES



SANT MIQUEL, 77

07002 Palma

Telèfon 971 72 14 83

Fax 971 71 93 12

www.casapomarflores.com



Av. Comte de Sallent
1 hora gratis

MÉS ENLLÀ DE LES HABILITATS SOCIALS DAVANT LA CONDUCTA ANTISOCIAL

Miquel Àngel Mas Mas
Mestre de pedagogia terapèutica

Essent aquest curs el coordinador d'un seminari de conducta antisocial a l'escola, vaig optar per desenvolupar la sessió objecte d'aquest escrit fixant un marc teòric de fons, que vaig intentar que fos verbalitzat pels mateixos mestres com a resultat d'una sèrie de preguntes que vaig plantejar. La gran sorpresa, per cert molt agradable, fou quan l'experiència sobre les bases de la teoria dibuixada va excedir aquesta, i vàrem anar més enllà de les ressenyes bibliogràfiques treballades. Aquest article respon a la necessitat de compartir part d'aquesta experiència de formació.

Un cop activat el seminari amb la introducció pertinent, la primera pregunta a formular fou la definició de disciplina. Per grups repensaren i anotaren el que entenien per disciplina. Les definicions voltaven entorn a la paraula norma, binomi mestre i alumne, guia per al creixement, etc. Intentant reconduir l'acte de la millor manera possible gràcies a la lectura en públic de diferents textos, com el de Casamayor (1999) o Antúnez (2000), es confrontà la realitat enunciada pels mestres amb el marc teòric dels autors esmentats i ens adonàrem com la disciplina traspassava les parets de l'aula i implicava manifestacions a nivell de centre de la forma més subtil: dividir els alumnes, l'horari escolar...etc.

Sovint som tan simples que confonem disciplina amb un sistema de normes i sancions (o càstigs), quan la disciplina es manifesta en els centres de forma més subtil: està present en la manera d'organitzar el temps, de dividir els alumnes i les alumnes per grups, de compartimentar els continguts, d'estructurar l'espai, d'avaluar... Els estudiants, sobretot els joves, són plenament conscients que el

docent té la darrera paraula, la capacitat d'obrir-los o tancar-los les portes per a sempre. En comparació amb aquesta potestat, quina importància pot tenir un càstig com recollir els papers, sortir de classe o fins i tot ser expulsat del centre durant quinze dies (Casamayor, 99: 6-7).

Per altra part parlàrem de l'acceptació unànime del mot disciplina i no del mot convivència, i vàrem ressenyar l'estereotipació de la paraula - perfumada de connotacions militars, de jerarquia-, i la por del docent davant la possible influència de l'herència del significat disciplina en la resposta automàtica i negativa del mestre enfront de la conducta antisocial.

Fins aquí seguien la guia que jo havia previst. El punt d'inflexió i d'autorecerca creativa del grup va aparèixer amb la pregunta: i què és necessari per a la convivència a una escola? La resposta unànime i directa en diferents expressions fou la gestió democràtica. Quan jo intentava marcar el pont cap a un altre punt, un dels mestres comentà: què és decidir democràticament, què és consensuar? Vaig llançar, parafrasejada aquesta darrera pregunta al

grup, el qual recordà el sistema de votació en temps d'elecció i ho exemplificaren amb qualsevol reunió d'escola que haguessin fet.

Ben bé, les intencions del mestre que va formular la pregunta no les sabia, però sí que m'interessava, ja que la democràcia actual crec que té molt de façana i que exerceix de reproductora d'uns pensaments socials cíclics, titllant d'involutius els que proposen, en moltes ocasions, el canvi.

Una vegada formulada l'opinió col·lectiva, vaig procedir a demanar-li què pensava del que s'havia comentat. El seu desacord era contundent, i ho explicà amb aquests pensaments:

"Si amb la classe hem de decorar el passadís i els nins i nines observen l'espai, parlen de les sensacions que aquest els transmet -ara es troba despullat-, parlen del perquè de la necessitat de la seva decoració, del canvi, i dels sentiments que aquest nou espai comunicarà. Aleshores, per què hi ha d'haver una votació, per què una majoria i una minoria. La lògica pedagògica dilueix el sí o el no"

Ho comentà a nivell d'aula, però la lectura crec que fou a nivell de centre. Perfilava una espècie de lògica educativa impregnada de valors prou neutrals -valors universals- i de principis pedagògics base, que requeria una formació, una observació i una investigació que, una vegada processades, diluïen el conflicte latent que ens pot quedar després d'unes votacions, i, en contrapartida, queden reforçades la germanor i la comunitat educativa. Xerrava d'evidenciar, com a equip de treball, el substrat pedagògic de la qüestió amb els processos professionals i científics corresponents i així rebutjar els raonaments especulatiu que inclinen cap a una determinada votació.

La cosa quedà així i fou el moment d'aplegar. Ja fora del centre, i amb el mestre de la darrera inter-

venció anant cap als cotxes, jo li vaig preguntar el perquè de la possible inviabilitat del seu argument. En la propera sessió es parlarà de la formació del concepte d'un mateix en la primera infància gràcies a la retroalimentació que rebem de l'entorn -els nostres pares- sobre la nostra conducta i de la influència d'aquesta en la interacció amb els altres, convivència que és clau per a l'autoestima. No poder entendre la globalitat, i no percebre'ns a nosaltres mateixos dins aquesta, provoca l'absolutisme en la nostra postura i elimina l'empatia envers l'altre, comportament propi de baixa autoestima i concepte d'un mateix. Per ventura, per això mateix no és possible l'aplicació d'aquell consens del mestre que desestima el posicionament en bàndols oposats.

Creo que la conclusió del paràgraf descrit la vàrem compartir ambdós sense cap tipus de conversa i, ja dintre del cotxe, vaig pensar que l'escola, per ventura, necessita anar més enllà d'impartir uns cursets d'habilitats socials als alumnes i als mestres.

Dowling i Osborne (1996) ens comenten l'assessorament als docents per part de professionals en l'espai escola. El docent necessita del moment terapèutic dins el mateix centre, i si aquest és un àmbit quasi present als equips de zona, sí és cert que necessita potenciar i perfeccionar. És una de les llacunes a cobrir dins el nostre sistema educatiu.

BIBLIOGRAFIA:

- ANTÚNEZ, S. (Coord) (2000): *Disciplina y convivencia en la institución escolar*. Ed. Graó. Barcelona
- CASAMAYOR, G (Coord.) (1999): *Cómo dar respuesta a los conflictos. La disciplina en la enseñanza secundaria*. Ed. Graó. Barcelona.
- DOWLING, E. i OSBORNE, E. (1996): *Familia y escuela. Una aproximación conjunta y sistémica a los problemas infantiles*. Ed. Paidós. Barcelona.





ALOMAR, A.I.

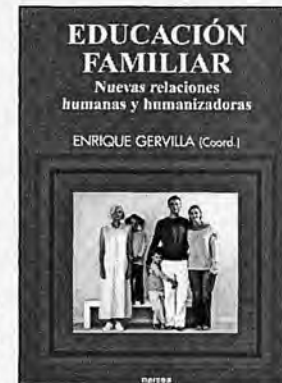
La llengua catalana a les Balears en el segle XX
Ed. Documenta Balear. Quaderns d'Història Contemporània de les Balears
Palma, 2002

Durant el segle XX, les Balears es varen continuar beneficiant del liderat de Catalunya en la recuperació lingüística i nacional encetada en el segle XIX, malgrat les diferències econòmiques i politicosocials. Després de la dictadura franquista, el poble balear va recobrar un cert autogovern i l'oficialitat del català (1983), però la normalització lingüística, a la qual s'han afegit noves dificultats, com ara els moderns mitjans de comunicació de massa en espanyol i l'arribada de tants i tants immigrants, encara no ha reeixit al començament del segle XXI. El marc de referència del català per al recobriment definitiu és la Unió Europea, els seus països membres i candidats d'una demografia semblant, i la col·laboració de les Balears amb Catalunya, el País Valencià i Andorra.

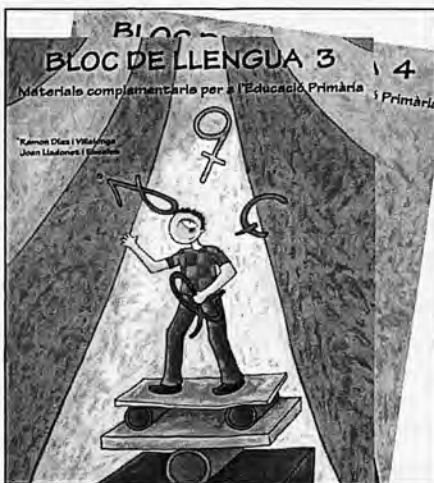
En la mateixa col·lecció, l'autor hi té publicat *La llengua catalana a les Balears en el segle XIX*.

GERVILLA, E (Coord.) *Educación familiar.*

Nuevas relaciones humanas y humanizadoras
Ed. Narcea. "Educación Hoy Estudios"
Madrid, 2003



La família, per la importància de les primeres vivències, és la primera escola d'humanitat i humanització. Aquest llibre vol donar resposta a una imperiosa necessitat, sentida per educadors, ensenyants, pares, mares i fills, com és la formació o educació actual en l'àmbit familiar. Els canvis socials són tan accelerats i els models de família tan variats que es fa urgent i necessari proporcionar aportacions i orientacions al respecte, en aquest moment positiu de crisi. Orientadors familiars i altres professionals trobaran en aquest llibre orientacions adequades a dos grans reptes de la família d'avui: ensenyar a saber viure i conviure, en una societat cada vegada més plural, en articles escrits per especialistes de diferents universitats de l'estat.



**BLOC DE LENGUA 3
BLOC DE LENGUA 4,**
*Ramon Díaz i Villalonga
Joan Lladonet i Escales*

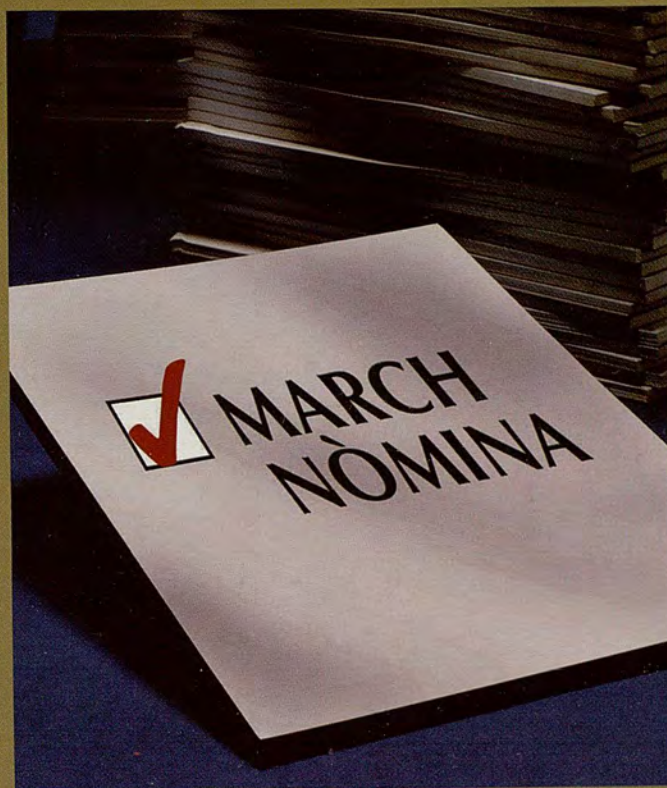
Bloc de llengua 3 i 4 són uns materials complementaris per a l'Educació Primària, com diu el subtítol. Cada un d'aquests quaderns de treball està format per 8 unitats, i cada una d'aquestes unitats té una lectura sobre la qual es treballa la resta de la unitat. Es realitza el treball de comprensió lectora, de lèxic, d'ortografia, de morfosintaxi i de creació escrita.

Aquest material es pot desenvolupar de manera complementària durant el curs escolar i pot ser molt útil per treballar durant les vacances. Ha estat editat per Editorial Moll.

SERVEI NÒMINA

Oferta especial per a personal docent

Has examinat la teva nòmina?



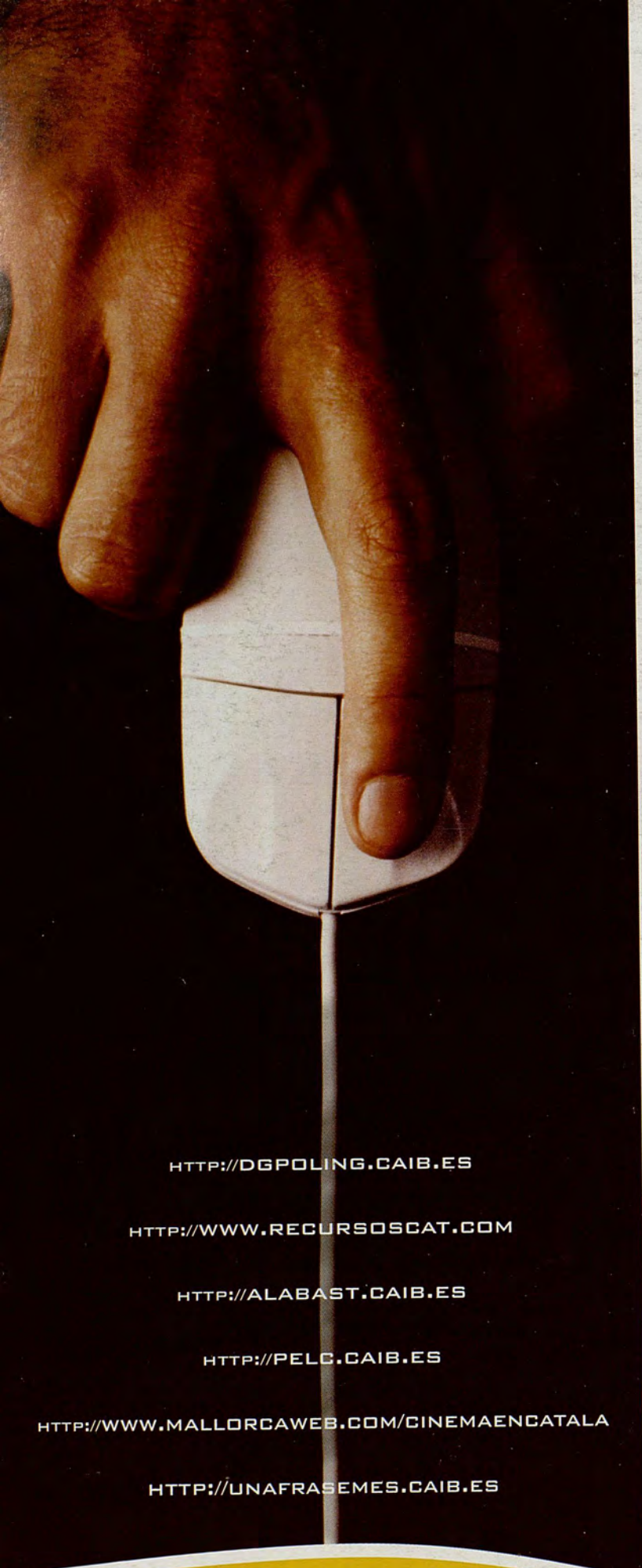
Afegeix punts a la teva
qualitat de vida:

- Assegurança d'accidents sense cost.
- Assegurança multiassistència sense cost.
- Condicions especials a préstecs personals i hipotecaris, avançaments de nòmina, dipòsits a termini, plans de pensions i fons d'inversió.
- Servei de banca a distància.
- Targetes VISA i 4B-MasterCard.

Informi-se'n a les nostres oficines o telefonant al **901 111 000**

WWW.BANCAMARCH.ES

 **BANCA MARCH**



[HTTP://DGPOLING.CAIB.ES](http://DGPOLING.CAIB.ES)

[HTTP://WWW.RECURSOSCAT.COM](http://WWW.RECURSOSCAT.COM)

[HTTP://ALABAST.CAIB.ES](http://ALABAST.CAIB.ES)

[HTTP://PELC.CAIB.ES](http://PELC.CAIB.ES)

[HTTP://WWW.MALLORCAWEB.COM/CINEMAENCATALA](http://WWW.MALLORCAWEB.COM/CINEMAENCATALA)

[HTTP://UNAFRASEMES.CAIB.ES](http://UNAFRASEMES.CAIB.ES)



2003, Any

**Francesc
de Borja Moll**

http://www.uib.es/borja_moll



**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General de Política Lingüística

Quatre illes,
un país
cap frontera